



Harstad kommune  
Attraktiv hele livet

# Kommunedelplan for Harstad sentrum 2015-2025. Temarapport.

## Kulturminner og kulturmiljø



Harstad havn (i bakgrunn) ca. 1890-1900. Rester av bebyggelse omkring sentrum eksisterer ennå i Rikard Kaarbøs gate.

## Innhold

Innledning:.....	4
Formålet med analysen.....	4
Detaljeringsgrad og avgrensing.....	4
1.1. Bakgrunn .....	5
2. Temaer og utredningsbehov .....	6
2.1. Sentrums avgrensning.....	8
3. Datagrunnlag og kilder .....	8
3.1. Historisk kildegrunnlag.....	9
3.2. NB! register.....	9
4. Kommunedelplan Harstad sentrum .....	10
4.1. Kulturhistorie som utviklingsressurs i planarbeidet.....	10
4.2. Særskilte målsetninger og tiltak.....	11
4.2.1. Stien langs sjøen – temadel sentrum .....	12
4.2.2. Bevaringsområde for sentrum vest, sone 6. ....	13
5. Områdeinndeling og verdivurdering kulturmiljø.....	14
5.1. Metodikk konsekvensutredning.....	14
5.1.1. Verdivurdering .....	14
5.2. Vurdering av omfang og konsekvens .....	15
5.3. Definisjoner .....	16
5.4. Kartfesting, nummerering og nye hensynssoner .....	18
5.4.1. Forsalg til nye bevaringsområder .....	18
6. Soneinndeling Harstad sentrum.....	19
6.1. Sone 1. Harstad hamn .....	19
6.2. Sone 2. Havnepromenaden / Grand hotell .....	21
6.3. Sone 3. Sentrum og Harstad havn.....	23
6.4. Sone 4. Rådhuset.....	25
6.5. Sone 5. Harstad skipsindustri .....	27
6.6. Sone 6. Sentrum Vest og fjordgt. ....	29
7. Områdeplan Harstad havn - Omfang og konsekvens.....	31
7.1. Alternativ 1.....	32
7.1.1. Sentrumssone 3 – Omfang og konsekvens utbyggingsalternativ 1. ....	32
7.2. Alternativ 2.....	36



7.2.1. Sentrumssonen 3 – omfang og konsekvens utbyggingsalternativ 2. ....	37
7.3. Samlet konsekvensvurdering .....	40
8. Oppsummering og konklusjon. ....	41
9. Kilder.....	42

**Vedlegg:**

- **NIKU rapport22/2011. Larsneset, Harstad**
- **NIKU rapport 11/2009. Kulturminner og kulturmiljø i Harstad og Bjarkøy**
- **Forslag til verneplan for Harstad sentrum. Fylkeskonservator Olav Austlid**

<http://www.harstad.kommune.no/rapporter-og-dokumenter.178197.no.html>



# Sammendrag

---

Temarapporten er utarbeidet med utgangspunkt i tidligere arbeid gjennomført av Troms fylkeskonservator og NIKU Tromsø (Norsk institutt for kulturminneforskning). Disse arbeidene har gitt Harstad sentrum et godt kunnskapsgrunnlag for videre planlegging og byutvikling.

Med kommunedelplan for Harstad sentrum er det gjennomført en kartlegging av kulturminner og sammenhengen mellom kulturminnene, kulturmiljøene og viktige historiske landskapsstrukturer er verdivurdert for de enkelte sentrumssonene. Resultat er evaluert og gjennomgang skal sikre at Harstad kommune i videre planlegging og forvaltning er bevist de verdier og sammenhenger i kulturmiljø som ligger i sentrum.

Sammenstillingen av kulturminner er fordelt på sentrumssoner og gitt en samlet verdivurdering. Resultatet skal gjøre oss i stand til og prioriterer og velge en strategi i balansen mellom byutvikling og vekst på den ene siden og vern på den andre.

Ved en helhetlig gjennomgang og prioritering av kulturminner og verna bygningsmasser (som det for det meste gjelder) gjøres en prioritering i forholdet mellom hva som kan vernes og tas i bruk og hva som har mindre potensial for ny bruk.

Det betyr at man prioriterer en sterk satsning på de bygg og kulturmiljø som representerer en klar byhistorisk sammenheng og gir disse en programmering og satsning som skal følges opp i videre byutvikling for å sikre aktivitet og bruk. De bygg som gis et sterkt vern bør følges opp av kommunen som i samarbeid med gårdeiere og næringsliv jobber for aktivisering av objekter og bygningsmasser. Slik har sentrumsplanen en klar strategi forankret i prinsippet om bruk og vern.

Vern gjennom utvikling og bruk forankrer verdiene kulturminneobjektene representerer i seg selv. Samtidig vil de utgjøre en ressurs man kan bygge den videre byutviklingen på. Målsetning i sentrumsplanen er å utvikle og fornye; og samtidig ta vare på det historiske som identitetsskapende.



## Innledning:

### Formålet med analysen

Denne rapporten er utarbeidet i forbindelse med kommunedelplan for Harstad sentrum. Formålet er å gi en kartlegging og vurdering av kjente kulturminner og kulturmiljøverdier som innspill til planarbeidet. Vurderingene i denne rapporten skal gi konkrete innspill til hvordan disse verdiene kan ivaretas i kommuneplanen og være et positivt bidrag i sentrums- og byutviklingen av Harstad. Sentralt for vurderingene er å identifisere viktige identitetsskapende elementer og hvordan kulturminner og kulturmiljø kan inngå som en aktiv ressurs i byutviklingen.

Samordnet med sentrumsplanen utarbeides det egen områdeplan for Harstad havn, Larsneset og busstorget. Underlagt denne er det varselt områderegulering, herunder tiltakene:

- Kjøpesenter på Larsneset
- Utvidelse av sentrumshavna.

Som del av samordnet prosess skal utredningskrav til områdeplan samordnes med temautredningene i sentrumsplan.

Detaljeringskrav for områdeplan er ordinær konsekvensutredning i forbindelse med utbyggingstiltak. Foreliggende rapport skal gi grunnlag for den oppsummerende konsekvensvurderingen av tiltak i områdeplan og målsetningene i sentrumsplan for tema kulturminner og kulturmiljø.

Foreliggende temarapporten bygger på tidligere arbeid og rapporter utarbeidet for Harstad kommune i forbindelse med rullering av tidligere arealdelplan (NIKU 2009) og innspill fra Troms fylkeskonservator, forslag til verneplan for Harstad sentrum, 2007.

I tillegg er temautredning i forbindelse med områdeplan Harstad havn, Larsneset og busstorget, et sentralt kunnskapsgrunnlag (NIKU rapport 2011). (Vedlegg 3).

Alle vedlegg og temarapporter

(<http://www.harstad.kommune.no/rapporter-og-dokumenter.178197.no.html>)

### Detaljeringsgrad og avgrensing

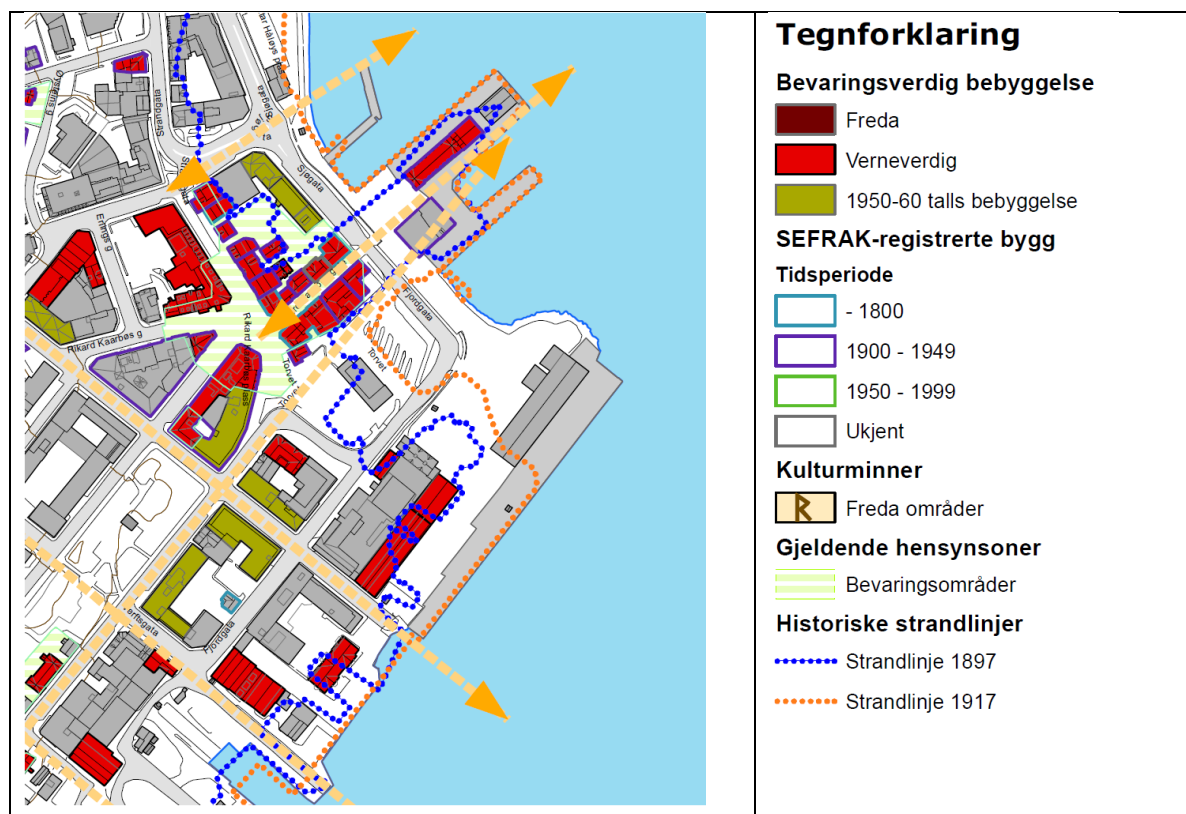
For sentrumsplanen som helhet er det gjort en generell vurdering av kulturmiljø og kulturminne verdiene sett opp i mot planlagte tiltak i plan. Disse er oppsummert i kap 6 og tiltakenes konsekvens er vurdert innenfor sentrumsplanens inndeling i sentrumssoner.

For områdeplan for Harstad havn, Larsneset og busstorget er det gjort en detaljert vurdering av tiltakets påvirkning og influens mot de aktuelle og berørte områdene, i henhold til forskrift om konsekvensutredning etter PBL § 12-9 og 4-2 (kap 5). De berørte områdene er tiltakets konsekvens oppsummert i konsekvenstabell kap 7.3.



## 1.1. Bakgrunn

Harstad er en relativt ung by, og feiret 100-års jubileum i 2004. Historien er en viktig identitetsbærer for sentrum. Sjørettet industri la mye av grunnlaget for hvor byen skulle ligge, og i dag rammes sentrum inn av skipsverft i nord og sør. I 2009 ble det skrevet en NIKU-rapport på oppdrag av Harstad og Bjarkøy kommune. Rapporten beskriver kulturminner og kulturmiljøer i disse to kommunene, og tar også for seg Harstad sentrum. Denne vil være en del av vurderingsgrunnlaget knyttet til kvartalsstruktur og vern vs. utbygging.



### Kulturhistorisk bygningsstruktur:

Framtredende epoker: Jugend, funkis og funksjonalisme.

Samlet utgjør disse bygningsepokene særpreg ved Harstad sentrum. Et kanskje særlig framtredende, men underkommunisert preg ved bygningsstrukturene er de mange bygg fra 1950- og 60 tallet. Disse preger byen i kanskje ennå større grad en jugenbyggene, både i antall og hvordan de preger bybildet. Særlig karaktersterke bygninger er BJT-bygget i Sjøgata, Harstad tidene bygget i Storgata, Galleri Nord Norge og Harstad kino. I tillegg er Harstad kirke, like utenfor sentrumsplanområdet, fra samme tidsepoke og samlet sett gir denne epoken et sterkt preg på bybildet.



## 2. Temaer og utredningsbehov

Innledningsvis i sentrumsplanarbeidet ble det gjennomført kartlegginger av dagens situasjon i sentrum for flere plan tema, inkl kulturminner og kulturmiljø. Dette er gjort ved å samle informasjon om viktige funksjoner i sentrum, og framstille dette i ulike temakart. Resultatet av alle temakartleggingene ble oppsummert i en stedsanalyse med inndeling i sentrumssoner.

Stedsanalyse er en metode for å systematisere kunnskap, og for å danne et grunnlag for beslutninger om videre utvikling.

I arbeidet med stedsanalysen er det gjennomført en soneinndeling av planområdet. Soneinndelingen er gjennomført på bakgrunn av romlig/visuell (topografisk) inndeling og sammenheng i bygningsstruktur og dels historisk sammenheng i de forskjellige områdene.

For tema Kulturminner og kulturmiljø er følgende forhold vektlagt:

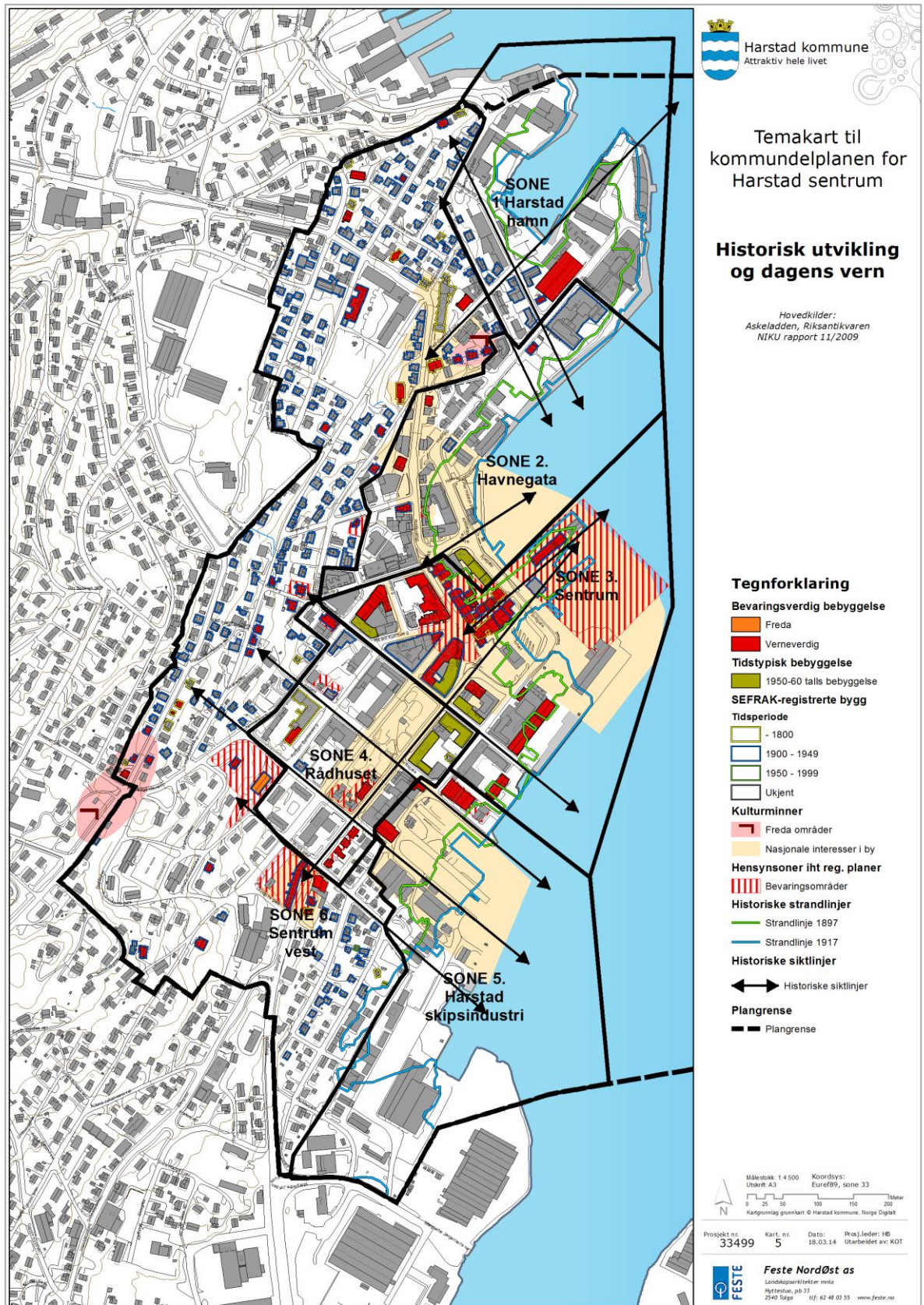
### Historisk utvikling og dagens vern

- Kulturminner/verneverdig bebyggelse
- Historisk: «slik har byen vokst»
- Integrere skipsindustrien som kulturbærer i sentrum
- Ivaretagelse av siktlinjer
- Kvartalsstruktur og landskapstilpasning



**Kart 1. Historisk strandlinje og strukturer. Strandlinje 1897 (gul) og 1917 (rød). 1917 linjen er fremdeles intakt flere steder og hvor dampskipskaia representerer en vesentlig del av bykjernens historiske identitet**





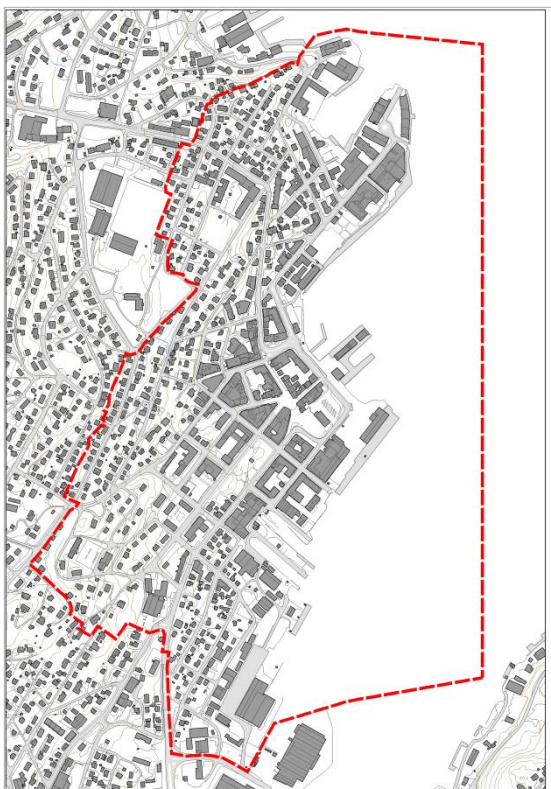
Kart 2. Temakart som viser historisk utvikling, dagens vern og forslag til nye bevaringsområder fordelt på sentrumssoner.



## 2.1. Sentrums avgrensning

I forbindelse med rulleringen av kommuneplanens arealdel 2010-2014 ble sentrum avgrenset. Denne avgrensningen lå også til grunn for arkitektkonkurransen som ble arrangert i 2011.

I det videre arbeidet med kommunedelplanen vil sentrum avgrenses slik vedlegg 1 viser. Sjøarealene må avgrenses med tanke på mulig utfylling for havne-/tomtebehov. Plankartet inkluderer Harstad skipsindustri i den sørlige delen av sentrum.



Kart 3. Plangrense sentrumsplan.

## 3. Datagrunnlag og kilder

I tillegg til vedleggene som denne rapport og vurderinger bygger på, har vi kontaktet Riksantikvaren, Troms fylkeskommune, Harstad kommune, Harstad bibliotek (lokalhistorisk samling), Trondenes historiske senter (Fotominner) for ytterligere opplysninger. Området ble befart høsten 2014.

Arkiv og registre som er benyttet:

- SEFRAK-registeret
- Askeladden (Riksantikvarens database for kulturminner)
- NB! Registeret (Riksantikvarens register for nasjonale interesser i by)
- Harstad kommune - byggesaksarkiv, kartarkiv, planarkiv
- Sør Troms museums fotoarkiv
- Aftenpostens arkiv
- Harstad Tidendes nettsider



Andre kilder:

- Troms fylkeskommune:
  - Kulturarvplan for Troms 2011-2014, vedtatt i Fylkestinget juni 2011
  - Forslag til verneplan for Harstad sentrum (utkast, ikke politisk behandlet)
  - Uttalelse til planprogrammet, datert 08.09.2010
- Harstad kommune:
  - Kulturminner og kulturmiljøer i Harstad og Bjarkøy, NIKU-rapport 1/2009

### 3.1. Historisk kildegrunnlag

De siste 10 år er det gjennomført en rekke detaljert studier, analyser og kartlegginger av kulturminner og kulturmiljø i Harstad kommune og sentrum. Foreliggende temarapport tar utgangspunkt i dette grundige kildemateriale og legger til grunn flere av de kulturminnefaglige anbefalingene herfra. For en detaljert beskrivelse av historisk tilbakeblikk henvises det særlig til vedlegg 1 og 3 NIKU rapport 22/2011 og 11/2009. I tillegg er det lagt til grunn anbefalinger fra fylkeskonservatorens arbeid i «forsalg til verneplan for Harstad sentrum». Øvrige kilder som bør framheves er det unike lokal historiske verket utarbeidet av Kristian Steinnes «Ved egne krefter. Harstads historie 1904-2004».

Vedlegg 1: NIKU rapport 22/2011. Larsneset, Harstad (Utarbeidet i forbindelse med planprogram for Larsneset. Kjøpesenter Nord AS)

Vedlegg 2: Forslag til verneplan for Harstad sentrum. Fylkeskonservator Olav Austlid

Vedlegg 3: NIKU rapport 11/2009. Kulturminner og kulturmiljø i Harstad og Bjarkøy

Alle vedlegg og temarapporter:

(<http://www.harstad.kommune.no/rapporter-og-dokumenter.178197.no.html>)

### 3.2. NB! register

Harstad sin status blant 75 norske byer. Forsvaret, skipsindustri og byhistorisk/sentrum.

Harstad har status NB-områder over nasjonalt kulturhistoriske bymiljø. Registeret omfatter 75 byer i Norge og i Harstad sentrum har vi tre områder som har denne status fått statusen på bakgrunn av den tette konsentrasjonen av verneverdige bygningsmiljø

Til tross for vår relativt unge alder som by, har Harstad 3 forskjellige NB områder:

- Forsvarets område med kasernebygget i 6. divisjonsgata/Storgt.
- Kaarbø Mekaniske Verksted med det sentrale området mellom tørrdokka og Fjordgata.
- Sentrum – Fra Generalhagen – torget- Larsneset – Dampskipskaia - Strandgata til Giævergården/Skolegata.

Harstad er del av Riksantikvarens register for Nasjonale kulturhistoriske bymiljøer (NB! register). Registeret omfatter 75 byer i Norge der sporene etter byhistorie og utvikling er kartfestet. NB!-registeret angir områder hvor det må vises særlige hensyn i forbindelse med videre forvaltning og utvikling. Det innebærer ikke formelt vern at et kulturmiljø er med i NB!-registeret, men det gir et grunnlag for angivelse av nye hensynsoner iht. plan- og bygningsloven. Områdene kan også gi grunnlag for innsigelse ved nye arealplaner. Det kan heller ikke utelukkes at noen NB!-områder bør fredes eller at det finnes objekter i disse som på sikt kan vise seg å måtte sikres etter kulturminneloven.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Riksantikvaren. NB! Registeret. <http://nb.ra.no/nb/index.jsf>



## 4. Kommunedelplan Harstad sentrum

### 4.1. Kulturhistorie som utviklingsressurs i planarbeidet

For at kulturminner og kulturmiljø skal kunne utnyttes som ressurs innenfor kommunens utviklingsperspektiv må de verdiene kulturminnene representerer kobles opp mot målene kommunen ønsker å oppnå. Potensial for aktivisering og bruk av kulturminnene er derfor et sentralt kriterium for hvordan kulturminner og kulturmiljøer verdisettes og balanseres mot andre utviklingsbehov.

Kulturhistoriske kvaliteter har erfaringsmessig stort potensial i å utnyttes som identitetsskapere og rammer for å dyrke lokalt særpreg. Identifisering av hvilke kvaliteter som er stedegne, unike og identitetsbærende er derfor viktig i kommuneplanprosessen. I gjennomgangen av Harstad sentrums kulturhistoriske kvaliteter anses følgende karaktertrekk som sentrale å utvikle og ivareta for å bygge opp under Harstads egenart og fremtidsmål:

- Bebyggelsesstruktur/bosettingsmønster
- Bygge opp under sammenhengen mellom sjø og land
- Fremheve og aktivisere vår skipsindustrielle historie som kulturell identitetsbærer

#### Sentrumsutvikling

En målsetting i gjeldende kommuneplan er å styrke det eksisterende bysentrum og unngå at byen strekker seg for mye ut. Utbyggingsmønstret fra 1970-tallet og framover har i stor grad bidratt til å tappe sentrum for en del funksjoner, og både boligutvikling og næringsutvikling har i større grad skjedd i utkanten av sentrum. Dette har både medført at sentrum funksjonelt har mistet noe av sin identitet og intensitet, og at byens fysiske form har blitt en mer utflytende masse. I målsettingen om å styrke sentrum ligger et ønske om å unngå en videre utvikling i en slik retning.

Ut fra et kulturminnefaglig ståsted vil dette være en positiv utvikling i forhold til at bysentrum opprettholdes og ivaretas som levende kulturmiljø, men fordrer at sentrum må tilrettelegges for en utvikling som tilgodeser en slik aktivisering. Dette kan medføre et sterkere press på enkelte kulturminner og kulturmiljøer i sentrum og utløse et sterkere behov for å prioritere de kvalitetene som ønskes ivaretatt. Sentrum er et forholdsvis heterogent bygningsmiljø, der bygninger med svært ulik alder og stilpreg ligger side om side, mens kvadraturen holder det hele sammen.

Harstads kvaliteter ligger delvis i det eksisterende småbypreget, men innenfor det som utgjør kvadraturen og havneområdene fra Samasjøen til Seljestad er det stort potensial for utvikling som ivaretar byens identitet og samtidig tilfører byen kvaliteter som bidrar til å styrke dette som Harstads sentrale kulturmiljø. Fortetting og økt utnyttelse i dette området anses å kunne balanseres med de kulturhistoriske kvalitetene en slik utvikling vil bidra til å styrke. Samtidig vil en ytterligere utflytning av bystrukturen kunne motvirkes.

#### Bygge opp under sammenhengen mellom sjø og land

Utnyttelsen og av sjøen enten som transportåre eller næringsvei har vært og er et sentralt element ved framveksten av flere kulturmiljøer som finnes sentrum. Henvendelsen mot sjøen er viktig for hvordan disse kulturmiljøene oppleves og



synliggjøres. Ved ny utbygging er det viktig at denne kvaliteten ikke ødelegges og opplevelsen av sammenhengen mellom kulturminner, landskap og landskapsrom forstyrres. For å unngå at denne kvaliteten skal gå tapt bør det unngås at sjøfronten bygges ned og at kontakten mellom den historiske bykjernen og sjøfronten ivaretas og styrkes.

### **Forslag til overordnede, strategiske grep:**

Følgende hovedgrep anbefales lagt til grunn:

- Styrke sentrum ved å tilrettelegge for en utvikling i området fra Samasjøen til Seljestad som ivaretar sentrale eksisterende kulturmiljøer som identitetsskapere og samtidig åpner for fortetting
- Samle nybygg og inngrep i eksisterende utbyggingsområder. Tilrettelegge for boligutvikling (og næring) i eksisterende fortettinger (for eksempel Holstneset, Harstad havn og Rådhusområdet)
- Unngå nedbygging av sjøfronten for å opprettholde sammenhengen mellom kulturmiljø, landskap og landskapsrom
- Kulturmiljøer av særlig stor verdi skal reguleres til bevaring og sikres en utvikling som ivaretar viktige kvaliteter og særtrekk.

## **4.2. Særskilte målsetninger og tiltak**

Harstad sentrum går inn i en periode hvor flere store utviklings- og transformasjonsprosjekter skal realiseres. Flere av disse vil ha stor konsekvens i mot dagens kulturminner og nasjonalt viktige kulturmiljø. Særlig sentrale prosjekter er transformasjon av Kaarbøverftet sitt industriområde og ny sentrumshavn. I tillegg er det et stort utviklingspress i øvrige deler av sentrum med påvirkning mot enkeltobjekter og kulturmiljø.

Sentrumsplanen har derfor lagt til rette for å møte denne utviklingen med en klar strategi for bruk og vern gjennom planperioden. Som grunnlag i dette arbeidet er det tatt utgangspunkt verneplan for Harstad fra 2007. Denne er gjennomgått og tiltak er oppsummert i egen temautredning (*Temarapport. Kulturmiljø og kulturminner*). Det er utarbeidet ny tiltaksplan for kulturmiljø og kulturminner med etablering av nye hensynssoner etter Pbl § 11-8 c) (bevaringsområder – BO).

I tillegg er det opprettet et tett samarbeid med flere sentrale utbyggingssaktører for å sikre en god og helhetlig utvikling. Det er i forbindelse med verftsindustriens behov for modernisering og opprustning av industriområder på Kaarbøtomta og i Samasjøen initiert et eget prosjekt: *Bruks og verneplan for Harstad skipsindustri*. Prosjektet er et samarbeid mellom Harstad kommune, Harstad skipsindustri og Troms fylkeskonservator. Det anbefales at prosjektet videreføres som tiltak i sentrumsplanen.

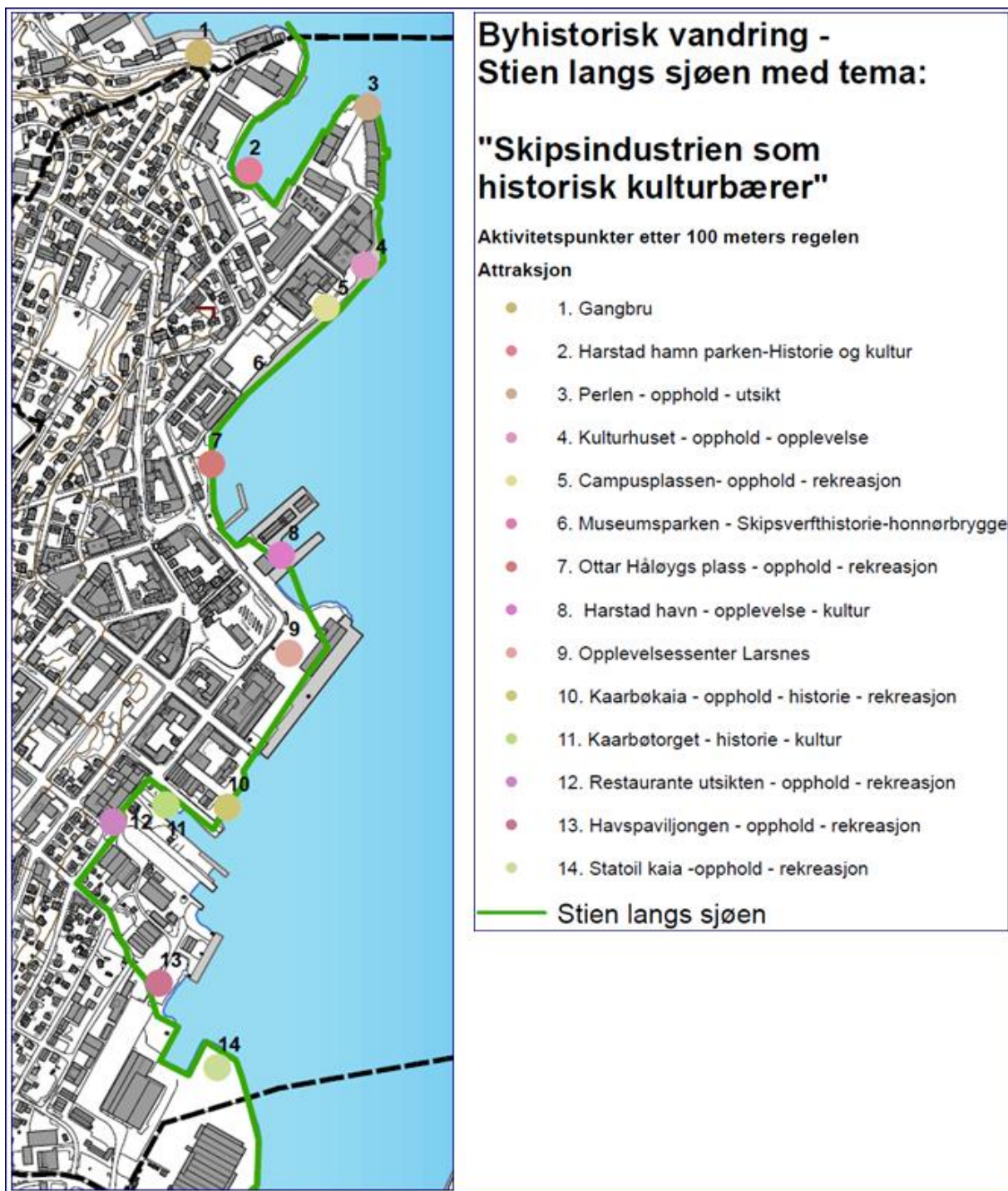
### **Øvrige forslag til tiltak:**

- Gammelbrygga vurderes flyttet og knyttet til egnet sted langs havnepromenaden / havna
- Steinaværbygga i Samasjøen vurderes flyttet og samlokaliseres med Gammelbrygga (del av «bruks og verneplan HSI».)
- Det etableres nye hensynssoner / bevaringsområder (formål BO planbestemmelser). Øvrige dagens bevaringsområder videreføres.
- Bruks og verneplan Harstad skipsindustri. Tiltak videreføres som eget byutviklingsprosjekt.



#### 4.2.1. Stien langs sjøen – temadel sentrum

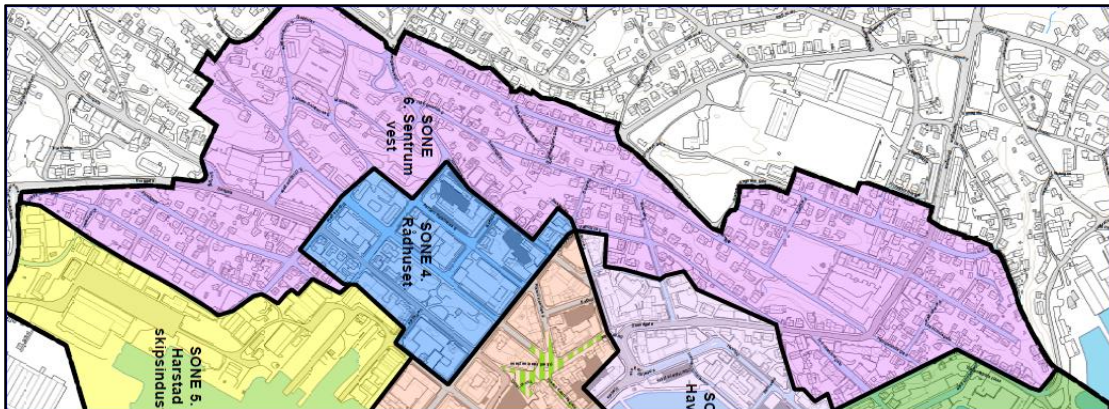
Stien langs sjøen danner rammen for «Byhistorisk vandring – Skipsindustrien som historisk kulturbærer.» Stien langs sjøen kan slik gis en programmering gjennom sentrum via konseptet. Følgende aktivitetpunkter foreslås å videreutvikles som del av kulturstien (etter prinsipp om 100 meters regelen):



Kart 4. «Stien langs sjøen» med forslag til aktivitetpunkter med tema: «byhistorisk vandring»



#### 4.2.2. Bevaringsområde for sentrum vest, sone 6.



Kart 5. Sentrums vest, sone 6 fra stedsanalysen.

Til sammen utgjør bebyggelsen i sone 6 et helhetlig og i vernesammenheng et interessant miljø. Dette skal sikres i sentrumsplan med bestemmelse for hele sone 6:

Planbestemmelse kap 3.2.3: *Bebyggelsen skal være åpen med småhuskarakter. Ny bebyggelse skal, når det gjelder volum, stiluttrykk, materialbruk og farger, utformes på en slik måte at området samlet fremstår med et godt helhetlig preg, arkitektonisk tilfredsstillende og godt tilpasset eksisterende terreng. Åpen småhusbebyggelse er eneboliger, eneboliger med en sekundærleilighet og tomannsboliger.*



## 5. Områdeinndeling og verdivurdering kulturmiljø

I sentrumsplanarbeidet har den innledende stedsanalyse vært sentral for å identifisere sentral byområders sammenheng og karaktertrekk. For verdivurderingen av kulturmiljø og kulturminner er det lagt til grunn soneinndelingen som gjelder for alle deltema i sentrumsplan (se kap 2 og kart 2).

Fagrapporten er bygget opp etter retningslinjer for konsekvensanalyser som gitt i Statens vegvesen Håndbok 140, for å dekke utredningskrav til større utbyggingstiltak. Tiltak i sentrumsplan som faller inn under denne retningslinje gjelder utbyggingsplan for ny sentrumshavn (Planprogram områdeplan Harstad havn, Larsneset og Busstorget 10.10.2014). For de delområder som faller inn i influensområdet av denne plan er det gjennomført en detaljert omfangs- og konsekvens beskrivelse i kap 6. For øvrige tiltak i plan er dette drøftet under den enkelte sone-vurderingen.

### 5.1. Metodikk konsekvensutredning

Første utfordring er å dele tiltaks- og influensområdet inn i avgrensede kulturmiljø. Ved avgrensing av kulturmiljø må det påvises i hvilken helhet eller sammenheng kulturminnene inngår. Kulturmiljø deles gjerne inn etter definerte registreringskategorier (jfr. Håndbok 140, s. 199-200). I dette arbeidet velger vi å følge den inndeling som er etablert i sentrumsplan og identifisere særlige sammenhengende kulturmiljø innenfor disse sentrumssonene. Slik søker vi å komme frem til i hvilken grad den enkelte sone sin kulturhistorie, kulturminner og kulturmiljø påvirkes av de aktuelle tiltak.

I kapittel 6 vil kun de delområder og kulturmiljø som påvirkes av tiltak underlagt retningslinje for KU ved større utbyggingstiltak bli detaljert vurdert i forhold til omfang og konsekvens.

#### 5.1.1. Verdivurdering

En viktig del av en konsekvensutredning er verdivurderingen. Verdivurderinger skal ifølge Statens Vegvesens Håndbok 140 gjøres for de avgrensede kulturmiljøene (eller -områdene) som kan bli påvirket av tiltaket. Verdien til de enkelte kulturminnene/-miljøene blir angitt på en tredelt skala: liten – middels – stor.

Mellom de tre verdiene kan det igjen forekomme flytende variasjoner (for eksempel «middels til stor verdi»). Det er verdt å merke seg at de enkelte verdissettingene gjelder i forhold til arbeidet med konsekvensutredningen, og at de i andre sammenhenger kan være forskjellige fra det som er vurdert her. Verdissetting av kulturminner vil alltid være vanskelig, da «verdien» vil være avhengig av i hvilken sammenheng verdissettingen blir gjort, av hvem som setter verdien, osv. I dette arbeidet er det vektlagt i hvilken grad kulturminnet har en sentral posisjon og plassering i bybildet og betydning det har for byhistorisk utvikling.

Eksempel på framgangsmåte: (NIKU rapport 22/2011)  
Vurderingene i NIKU sin rapport (22/2011) i forbindelse med planprogram for Kjøpesenter Nord på Larsneset konkluderes det med at de kulturhistoriske verdiene og sammenhengen for torget/Rikard Kaarbøs plass, Havnebygget og bukta mot Larsneset betraktes som gjennomgående store for alle kulturmiljøene.

I vårt arbeid med denne konsekvensutredningen legger vi dette til grunn i stor grad for vurdering av verdi og sammenheng i sentrumssonene.



## 5.2. Vurdering av omfang og konsekvens

Begrepet «omfang» blir i Statens Vegvesens Håndbok 140 benyttet for å beskrive hvor store endringer et tiltak vil føre med seg for kulturminner og kulturmiljø, både direkte og indirekte. Omfang blir vurdert i forhold til 0-alternativet. Vurderingen skal være objektiv, og ikke påvirket av hvilken verdi, eller graden av denne, det enkelte kulturminne eller kulturmiljø har. Omfang kan være både negativt og positivt. Et positivt omfang tilsier en forbedring av situasjonen, mens et negativt omfang betyr en forverring.

Vurdering av omfang blir gjort på bakgrunn av en analyse av blant annet den fysiske utformingen til tiltaket. Ved vurdering av omfang skal det redegjøres for hvordan det konkrete tiltaket vil påvirke kulturminnet eller kulturmiljøet. Vurderingen må være basert på god kunnskap om det planlagte tiltaket. Det må foretas en relevant vurdering av hvilke kriterier som er aktuelle i hvert enkelt tilfelle. Det må redegjøres for på hvilken måte og i hvor stor grad tiltaket vil påvirke det enkelte kulturmiljø. De direkte virkninger er enkle å vurdere, mens de indirekte kan være mer kompliserte.

Konsekvensen av et tiltak er en vurdering av de kulturhistoriske verdiene til kulturminner og kulturmiljø sett i forhold til omfanget av tiltaket, det vil si hvilken konsekvens tiltakets omfang har for kulturminner/kulturmiljø. Etter metodikken i Håndbok 140 blir en konsekvensvurdering foretatt gjennom en tredelt prosess: først må kulturminnet/kulturmiljøet verdivurderes, deretter må tiltakets omfang bestemmes. Konsekvens framkommer ved å sammenholde verdi og omfanget ved hjelp av en predefinert matrise, den såkalte «konsekvensvifte».

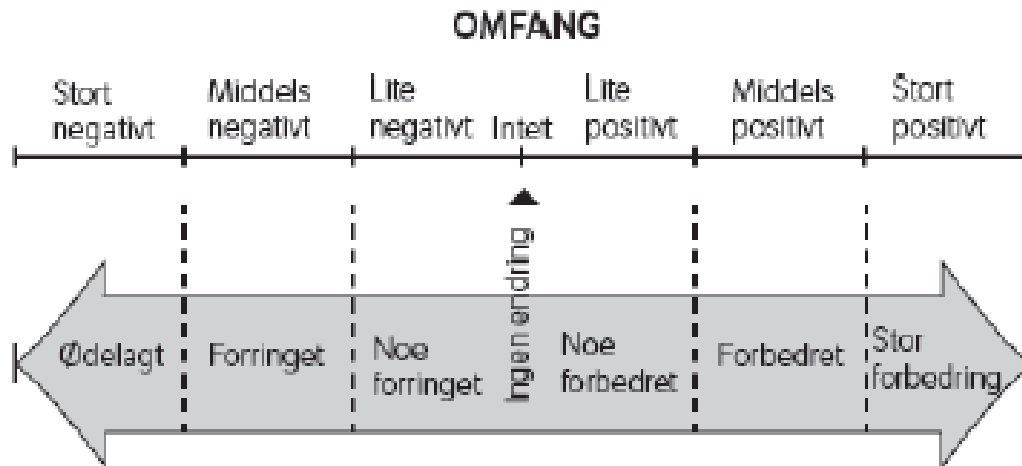
Verdi Ingen verdi	Omfang		
	Liten	Middels	Stor
Stort positivt	Meget stor positiv konsekvens (++++)	Stor positiv konsekvens (+++)	Middels positiv konsekvens (++)
Middels positivt			
Lite positivt	Liten positiv konsekvens (+)	Ubetydelig (0)	Liten negativ konsekvens (-)
Intet omfang			
Lite negativt	Middels negativ konsekvens (- -)	Stor negativ konsekvens (- - -)	Meget stor negativ konsekvens (- - - -)
Middels negativt			
Stort negativt			

Konsekvensvifte (SVV 2014 V712)





Tiltak som bare foregår i anleggsperioden, blir vanligvis behandlet separat, gjerne i et eget kapittel i fagrapporten. Konsekvensene i anleggsperioden skal skildres i en konsekvensutredning, men skal ikke inngå i vurderingen av de permanente konsekvensene.



**Figur 1.** Skala for vurdering av omfang. Linjalfigur for omfangsvurdering er vist øverst, veiledningstekst nederst. (SVV håndbok 140.).

### 5.3. Definisjoner

Definisjonene under er hentet fra Riksantikvarens veileder til konsekvensutredninger, UNESCO

«Operational Guidelines» i tillegg til Statens Vegvesens «Håndbok 140».

*Kulturmiljø*

Begrepet *kulturmiljø* er definert som et område hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng. Ved avgrensning av kulturmiljø må det påvises i hvilken helhet eller sammenheng kulturminnene inngår. Kulturmiljø deles gjerne inn etter følgende registreringskategorier (jfr. Håndbok 140, s. 199-200):

- *Fornminner.* Omfatter forhistoriske bosetningsspor, graver, kullgroper, jernvinneanlegg, fangstanlegg, bergkunst, etc. Alle faste arkeologiske kulturminner, kjente og ukjente, fra tiden før reformasjonen i 1537, samiske kulturminner eldre enn 100 år og alle erklærte stående bygninger eldre enn år 1650, er regnet som automatisk fredete.
- *Samiske kulturminner.* Omfatter samiske kulturminne som ikke blir fanget opp av de andre kategoriene, som for eksempel hellige fjell, offersteiner, osv.
- *Gårdsmiljø/fiskebruk.* Omfatter gårdsbruk, småbruk og husmannsplasser med våningshus og driftsbygninger, i tillegg til den delen av innmark/utmark som er vesentlig for opplevelsen av kulturmiljøet som et gårdsmiljø. Fiskebruk med våningshus og driftsbygninger inkludert naust/strandlinje. Samisk bosetning. Kvernhus, setre, høyløer, sommerfjøs, sager og annen bosetning som vitner om landbruksdrift.



- *Urbane kulturmiljø.* Omfatter boligområder, bymiljø, tettsteder, m.m.
- *Tekniske/industrielle kulturmiljø.* Omfatter industribosetning, spor av gruvedrift, fløtningsminner, kulturminner knyttet til sjøfart (marine kulturminner), veier, jernbane, broer, utmarksdrift som jernvinne/kullproduksjon, fangstanlegg, osv.
- *Andre kulturmiljø.* Omfatter miljø med monumentalbygg, monumenter, parker, kirker og kirkegårder, skoler, forsamlingslokaler, m.m.
- *Viktige sammenhenger/strukturer.* Omfatter historiske og visuelle, funksjonelle eller strukturelle sammenhenger. For eksempel verdien til veier og jernbaner som strukturerende element for et steds utvikling, og påvisningen av sammenhengen mellom disse og kulturmiljøene, gatestruktur fra middelalder i dagens byer, kvartalsstruktur, gårdsstruktur (flere gårder på rekke langs en høyderygg).

#### *Representativitet*

Et overordnet kriterium relatert til målsettingen om å sikre et representativt utvalg på landsbasis, men blir også brukt ved sammenlikning mellom ulike objekt eller miljø som forteller samme historie, for å finne hvilket som best representerer verdiene en vil ta vare på.

#### *Sammenheng og miljø*

Er spesielt viktig ved vurdering av store tiltak og landskapsinngrep. Å ta vare på sammenhenger mellom kulturminner og sammenhengen mellom kulturminne og og naturgrunnet gir mer kunnskap og opplevelse enn enkeltstående element.

#### *Autentisitet*

Det ekte eller opphavelige - relatert til en bestemt periode, en bestemt funksjon m.m. Viktig kriterier ved utvalg av kulturminner for fredning.

#### *Arkitektonisk og kunstnerisk kvalitet*

Kvalitet gir kulturminnet verdi, enten det gjelder hellemaleri fra førhistorisk tid eller et byggverk fra det 20. århundre.

#### *Identitet og symbol*

Kulturminner og kulturmiljø kan være viktig for ulike deler av folket, for ett bestemt lokalsamfunn eller for hele nasjonen som identitet og symbol. Kulturminnet kan knyttes til konkrete hendelser, eller tradisjon om bruken av området.

#### *Fysisk tilstand*

Den fysiske tilstanden sier noe om «kulturminnet er ved god helse». Ved vurdering av hvordan et kulturminne eller kulturmiljø skal forvaltes må en vurdere om det er i en slik tilstand at det lar seg bevare. Der en har valget mellom to likeverdige objekt eller miljø, vil det være rimelig å velge det som har best fysisk tilstand.

#### *Økonomi, bruksverdi og økologi*

Når en vurderer kulturminne og kulturmiljø som bruksressurs vektlegger en f.eks. økonomien i å bruke eksisterende bygningsmiljø og anlegg framfor å bygge nytt. I tillegg til vurdering av lønnsomhet, bør en vurdere miljøulempen ved riving og nybygging.

#### *Sårbarhet*

Et kulturminnes sårbarhet sier noe om kulturminnets eller kulturmiljøets tålegrense for endringer. Jo mer tiltaket er definert jo mer kan man spesifisere sårbarhetsgraden



#### **5.4. Kartfesting, nummerering og nye hensynssoner**

Kulturmiljøene er gitt betegnelsen KM med et nummer bak, samt et stedsidentitets-navn. Eksisterende kulturmiljø er hentet fra SEFRAK register og riksantikvarens database, Askeladden.

Forslag til nye hensynssoner er betegnet BO (bevaringsområder). Forslag til nye BO er beskrevet under sine respektive sentrumssoner.

##### **5.4.1. Forsalg til nye bevaringsområder**

Forslag til nye bevaringsområder gjøres for de områder som enten allerede har status som verneverdig eller hvor man ønsker å bevare sammenhengen i verneverdige objekter. I tillegg er enkelte områder og objekter foreslått som nye bevaringsområdet på grunnlag av sin historiske posisjon, historisk-identitetsskapende sammenheng eller nye objekter som representerer en sentral kulturhistorisk eller bygningsmessig tidsepoke i sentrum (Pbl §11-8 c)



## 6. Soneinndeling Harstad sentrum

Soneinndelingen følger av stedsanalyse for Harstad sentrum.

Soneinndeling er overlatt kulturminnekart. Forslag til nye bevaringsområder ligger i tabell til slutt under hvert delområdekapittel

Hver enkelt sone gis en samlet verdi på bakgrunn av sammenheng i kulturminner, kulturmiljø og historiske landskapsstrukturer. En slik vurdering av verdi fordelt på soner gir en bedre oversikt og identifisering av sammenhenger og enkeltobjektene betydning for de samlede kulturhistoriske verdiene.

### 6.1. Sone 1. Harstad hamn

Havneforholdene i denne delen av byen er fra naturens side svært gode; Harstad hamn ligger sørdeles lunt til. Opp til mange år etter krigen kunne man finne et mylder av større og mindre fiske- og fraktbåter liggende i kaiområdene på begge sider av Harstad hamn. Det var av og til mulig å bevege seg tørrskodd over båtene fra kaia til Karlot Mikalsen og over til andre siden, der Bach-kaia stakk et godt stykke ut i sjøen. Tilsvarende fra Bjelland over til Holst. I dag er det ikke mange spor etter skipsverkstedene og de mange smier som fantes på begge sider av bukta.<sup>2</sup> Sjøfronten følger i stor grad strandlinje fra 1917.

Med tiltak og planlagt byfornyning i sentrumsplan er det viktig å framheve den historiske betydning som området har som del av den skipsindustriell historie og sjøfrontens utforming og betydning for framvekst av byen.

#### **Avgrensning og tiltak i sentrumsplan:**

Sone 1, Harstad hamn, er avgrenset til blokkbebyggelsen og næringsbebyggelsen som omkranser selve vågen og Holstneset ned mot Samasjøen og Harstad brygge/kulturhuset. Sonen har god romlig helhet hvor vågen utgjør hovedelementet som binder sonen sammen. Planlagt boligbebyggelse på Holstneset bygger opp om målsetning for flere boliger i sentrum. Tiltak bidrag til en videreføring av boligutvikling på Hamneset. Det legges til rette for transformasjon i sjøfronten med nytt park- og rekreasjonsområde og småbåthavn. Samlet gir dette en helhetlig byfornyning og transformasjon i sone 1.

<sup>2</sup> Bylandskap Harstad 100 år (2004). Ola Bruun/Jim Myrstad.





Kart 6. Sone 1 Harstad hamn med fordeling av verna objekter, kulturmiljø og strukturer. Blått omriss er SEFRAK registrerte bygg. Rød overlag er verneverdige bygg.

Tabell 1. Sone 1: Verdivurdering av kulturminner, kulturmiljø med forslag til nye bevaringsområder

Objekt/struktur	Verdi (vernestatus)	Kulturminne/miljø	Bevarings-områder (Pbl §11-8 c)
Harstad hamn	Stor (ikke vern)	Vågen med Harstad hamn. KM-01	BO-01
Ull-lagret	Stor (Verneverdig)	KM-02	-
Havnegt 14	Stor (SEFRAK)	KM 03	-
Tordenskjoldsgt 10	Stor (SEFRAK)	KM 04	-
Tordenskjoldsgt 11	Stor (SEFRAK)	KM 05	-
SEFRAK bolighus	Liten til middels (SEFRAK)	KM 06-10	-

## Sone 1 har middels til stor kulturhistorisk verdi.



Figur 2. Tordenskjoldsgt 11, Harstad hamn og Tordenskjoldsgt 10 (foto Google street view)



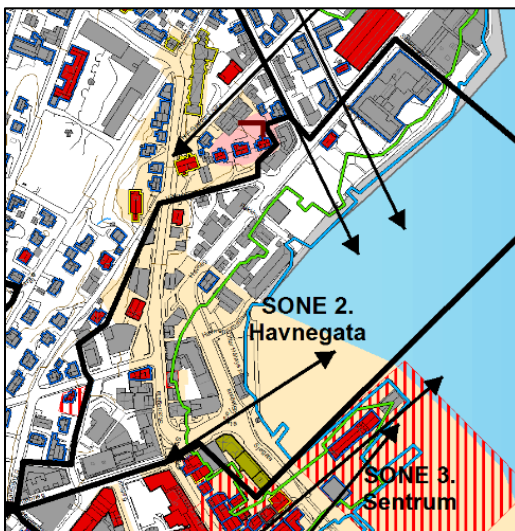
Sentralt for området kulturhistoriske verdi og sammenheng er de få bevarte industri murbygg i Jugenstil i tillegg til stor historisk verdi med landskapsstrukturen til vågen Harstad hamn. Byggene representerer siste rest av industrihistorien omkring vågen. Ullvarelagret er sikret med status verneverdig og representerer siste rest av etterkrigstidas industrihistorie. For videre sikring av helhet og sammenheng blir vågen videreført som bevaringsområde etter Pbl § 11-8c.

## 6.2. Sone 2. Havnepromenaden / Grand hotell

Kulturminner i sone 2 består av en spredt samling med 4 verna bygg og to SEFRAK registrert bygg. I tillegg inneholder sonen flere enkeltobjekter med klar kulturhistorisk verdi; Gammelbrygga, Strandgt 25, 20, 18a og 16. Sjøfronten følger i stor grad strandlinje fra 1917.

Sone 2, Havnegata er avgrenset langs Havnegata mot tilgrensende småhusbebyggelse i sone 6. Over Strandgata med næringsbebyggelse i mot sone 6. Avgrensing mot øst til sone 3 langs den historiske bebyggelsen i Strandgt/Gågata. Sjøfronten inkluderer havnepromenaden forbi Ottar Håløygs plass til Dampskipskaia. Sonen her en mindre romlig helhet da området oppleves i sammenheng med sone 3 gjennom store deler av sonen, særlig langs havnepromenaden. Inndeling og avgrensning på bakgrunn av sammenheng i bygningsstruktur og havneformål.

Planlagte tiltak legger til rette for boligutvikling med blandet formål, utvidelse og fornying av park- og rekreasjonsareal og sanering av historisk sjøhus. Øvrige tiltak er kollektivknutepunkt i Sjøgata og parkeringsanlegg i fjell med innhugg i Havnegata 22. Tiltak oppfyller målsetning og anbefaling om mer boligutvikling i de sentrale bysoner (2, 3 og 4) og tilrettelegging for mer grønt areal og utvikling i sjøfronten og bedre tilgjengelighet mot kollektivsystem.



Kart 7. Sone 2 Havnegata med fordeling av verna objekter, kulturmiljø og strukturer



Tabell 2. Sone 2: Verdivurdering av kulturminner, kulturmiljø med forslag til nye bevaringsområder

Objekt/struktur	Verdi (vernestatus)	Kulturminne/miljø	Bevarings-områder (Pbl §11-8 c)
Havnegata 5	Stor (SEFRAK)	Høgskole. KM 11	-
Havnegata 9.	Stor (verneverdig)	Store Norske Spitsbergen Kulkompani (SNSK) KM-12	-
Havnegata 23 a	Stor (SEFRAK)	KM-13	-
Gammelbrygga	Stor (ikke vernestatus)	KM 14	-
Strandgata 15b	Stor (verneverdig)	KM 15	-
Strandgata 16	Stor (ikke vernestatus)	KM 16	-
Strandgata 18a	Stor (ikke vernestatus)	KM 17	BO-02
Strandgata 19	Stor (verneverdig)	KM 18	-
Strandgata 20b	Stor (ikke vernestatus)	KM 19	
Strandgata 20c	Stor (ikke vernestatus)	KM 20	-
Strandgata 28	Stor (verneverdig)	KM 21	-

## Sone 2 har stor kulturhistorisk verdi.



Figur 3. Strandgata 18a og 16, Gammelbrygga og Strandgata 20 b og c (foto. Harstad kommune og Google street view)

Til tross for at flere bygg ikke er vernet eller ligger inn i SEFRAK register framheves den kulturhistoriske verdien her som stor. Dette sammenfaller også med status området har som del av NB- området for sentrum. I Strandgata og for Havnegata 23A er det murbygg i Jugenstil som er framtrepende og viktig karaktertrekk. Det anbefales en sterkere sikring ved å etablere bevaringsområde etter Pbl § 11-8c, for Strandgata 20. Det anbefales å vurdere ytterlig sikring med bevaringsområde for øvrige bygg.

Gammelbrygga er siste rest av sjøhus/brygge i sentrum og utgjør en stor kulturhistorisk verdi. Eiendom er solgt og det skal legges til rette for oppføring av boligblokk. Det anbefales at Gammelbrygga flyttet og knyttet til egnet sted langs havnepromenaden / havna.



### 6.3. Sone 3. Sentrum og Harstad havn.

Sone 3, Havnegata er avgrenset mot sone 2 langsmed dampskipskaia i vest og ut fra Larsneset til sone 5 i østlig del. Selve bykjernen er avgrenset i forhold til sammenheng i den historiske bykjernen og terrengstigning mot sone 4 langs Hvedingsgata. Sonen oppleves i to romlige enheter; et indre byrom med Rikard Kaarbøsplass og et åpen by- og landskapsrom med busstorget og Larsneset.

I sentrumsplan legges det til rette med tiltak for havneutvikling. Det fremmes to forslag til havneutforming. Disse er detaljutredet for konsekvens mot kulturminner og kulturmiljø (se kap 7 )

Sone 3 med sentrum og Harstad havn utgjør en sentrale historisk del av Harstad by og sentrum. Her ble de første kaier og bryggehus etablert, med utgangspunkt i bukta mellom Harstad sjøen og Klubbkjæret og vågen mot Larsneset. I bakkant lå en marginal strandflatehei, før terrenget raskt steg opp mot åsbakkene over. Bystrukturen vokste fram på den lille strandflata og nesene mot nordøst. I dag ligger en stor del av det sentrale torget med dagens parkering, busstorg og havnelageret på utfyllinger gjennomført i flere epoker, mens havnebygget og dagens hurtigbåtkai, i stor grad ligger på den historiske strandlinjen fra 1897 da dampskipskaia ble forbundet med Klubbkjæret. Havnebygget og dampskipskaia har avgjørende betydning for sammenhengen mellom sjø og land og for forståelsen av byens framvekst fra slutten av 1880-tallet og fram til i dag.

Området representerer Harstads innseiling og ansikt mot sjøen. Ytters med havnefronten ligger den historiske dampskipskaia med Havnebygget som ble oppført i 1914, brant i 1919, og restaurert etter kort tid. Bygningen er i dag verneverdig og et markant signalbygg for den sentrale sjøfronten av havna for delområde 3 og 2 og fra innseilingen til byen. Den historiske kobling og sammenheng mellom Havnebygget, Rikard Kaarbøs gt (Gågt.) og videre mot Rikard Kaarbøs plass er i dag tydelig og intakt.

Rikard Kaarbøs gate - Gågata – inneholder ennå mange trebygninger med høy alder. Gata åpner seg i den ene enden nedover mot havna, der havnebygget ligger som et landemerke. I den andre enden munner gata ut i Rikard Kaarbøs plass. Rikard Kaarbøs plass utgjør i dag det sentrale torgområdet omkranset av verneverdige bygningsmiljø. Sentrale bygg er Hoelhornet, Botnergården, Harstad Sparebank samt bygårdene på begge sidene av Strandgata.

Det gamle Torget i Harstad (dagens busstorg og parkering) har en svært fin beliggenhet, men er vagt definert som byrom. Mot nordøst åpner det seg mot den vide Vågsfjorden, mens det på de andre tre sidene har vært skjermet av bebyggelse - i nordvest den tette sentrumsbebyggelsen langs Rikard Kaarbøs gate, og på motsatt side det gamle maritime næringsområdet på Larsneset. Begge disse bygningsmiljøene har i hovedsak vendt ryggen mot torget og den åpne plassen har i liten grad vært opparbeidet som byrom.

Torget har alltid å ha hatt en «uferdig» karakter, med mangelfullt utformede kanter/vegger og en noe tilfeldig møblering med kiosker og buer. Det vil være vanskelig å argumentere for at denne uavklarte situasjonen skal videreføres. I sentrumsplanen legges det til rette for en oppgradering og vitalisering av Torget. Det vil være mulig å gjøre dette med respekt for historien og byens særpreg.

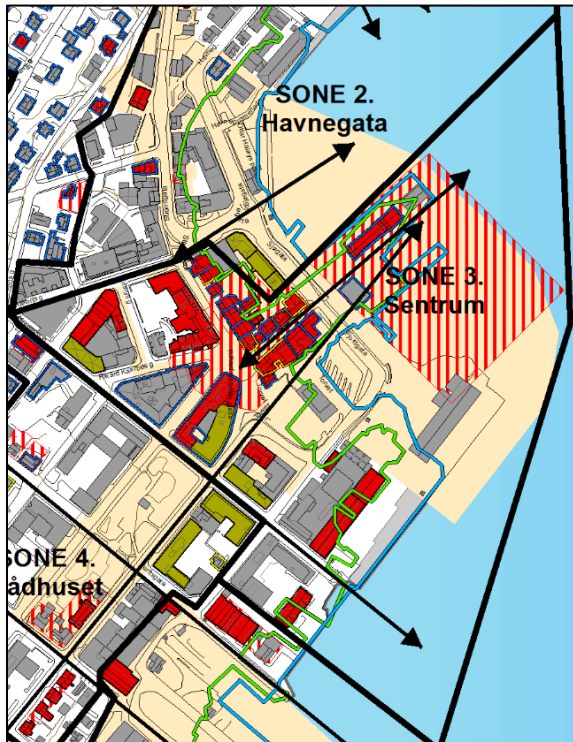
Avslutningen mot sjøen framstår med en grov fyllingskant og innbyr ikke til opphold. Sikten utover mot Vågsfjorden er i noen grad hindret av bygninger (rutebilstasjon).

Samlet utgjør delområdet et historisk viktig byområde med en tett samling av verneverdige bygningsmiljø. Særlig verdifullt er den tydelige historiske sammenhengen, som er svært lesbar og tydelig i bybildet. Delområdet ligger innenfor ett av de tre NB





områdene, Nasjonale kulturhistoriske bymiljøer (se kap 3). Delområdet er sårbar for endringer som bryter den historiske bygningsammenhenger og by-strukturer. Ved nye tiltak er det viktig å bygge videre på de eksisterende byrom og historisk lesbare strukturer. Ny fortetting må forsterke og forbedre kontakten mellom byrommene og sjøfronten.



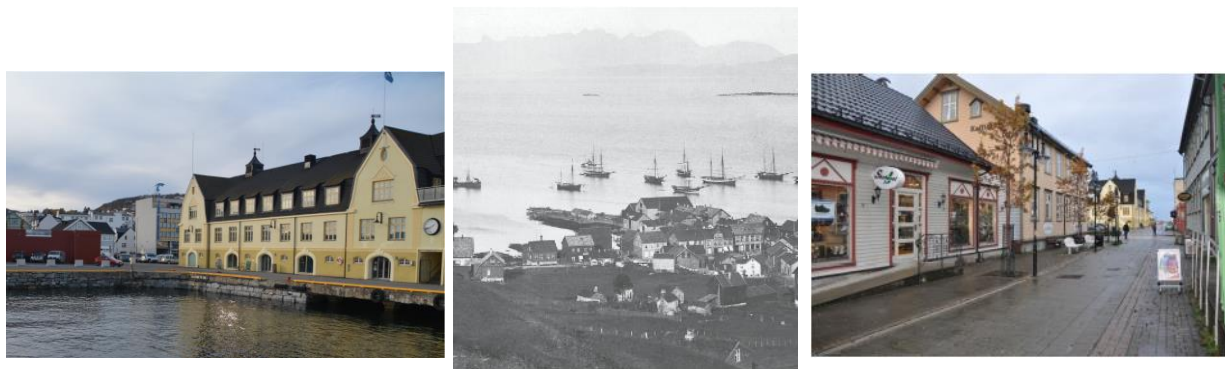
Kart 8. Sone 3 Sentrum med fordeling av verna objekter, kulturmiljø og strukturer

Tabell 3. Sone 3. Verdivurdering av kulturminner, kulturmiljø med forslag til nye bevaringsområder

Objekt/struktur	Verdi (vernstatus)	Berørte kulturminner/miljø	Bevarings-områder (Pbl §11-8 c)
Havnebygget	Stor (vernverdig)	KM-22	BO-03
Dampskipskaia	Stor (ikke vern)	KM-23	BO-03
BJN	Stor (vernverdig)	KM -24	-
Torget	Stor (ikke vern)	KM -25	-
4-roser (Torvet 7a)	Stor(verneverdig)	KM -26	-
Kullagret	Middels (verneverdig)	KM -27	-
Bertheusgården/kaia	Middels (verneverdig)	KM -28	
Galleri Nord-Norge-Kino	Stor(verneverdig)	KM-29	-
Rikard Kaarbøs plass inkl/Strandgt og Gamle posthus. Bakgården	Stor (Verneverdig)	KM-30 - 49	BO- 04 (iht. reguleringsplan)



### Svært stor kulturhistorisk verdi



Figur 4. Havnebygget fra 1914-19 på steinkai i indre del. Begynnelsen av dampskipskaia fra rundt 1900. Gågata ned mot havn. (foto. Harstad kommune)

**Svært stor kulturhistorisk verdi** på grunn av samling kulturminner og kulturmiljø og sammenheng i bystrukturer av nasjonal interesse. I tillegg stor identitetsverdi med bevarte historiske strukturer helt tilbake til byens opprinnelse (dampskipskaia/gågata/Rikard Kaarbøs plass)

## 6.4. Sone 4. Rådhuset

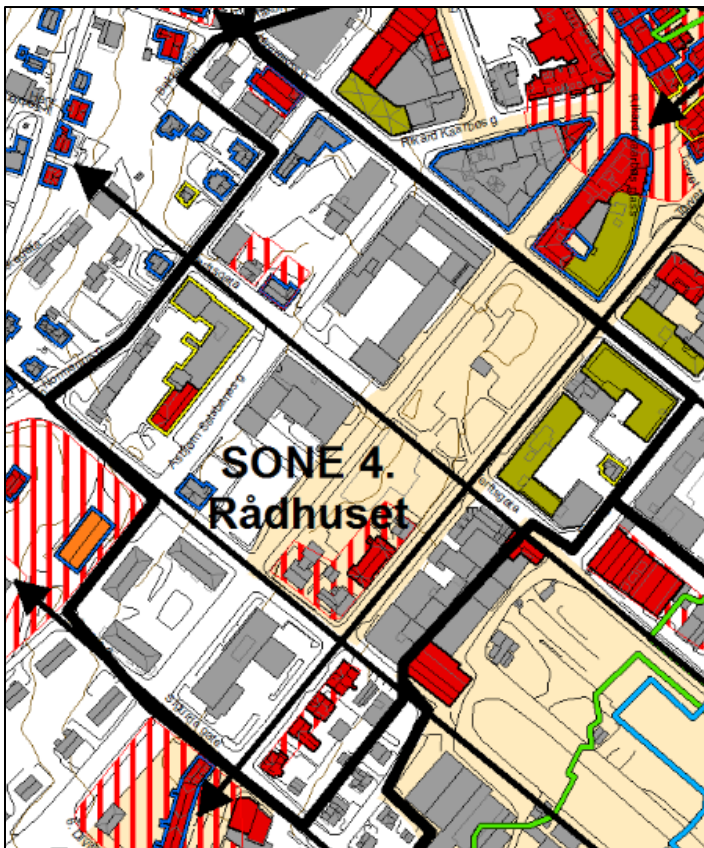
Kulturminner og kulturmiljø i sone 4 er representert med dels samlet objekter med trehusbebyggelse fra tidlig 1900-tallet. I tillegg utgjør Generalhagen en ytre avgrensing av NB området – Sentrum.

Sone 4, Rådhuset er avgrenset mot sone 3 langs Hvedingsgate. Sonen utgjøre et høydenivå over sentrumskjernen med svak stigning langs Storgata og skarp stigning fra Sone 5 og opp til terrasseflaten som utgjør Rådhuskvartalene. Mot sone 6 avgrenset med Harstadgårdsbakken og villabebyggelsen her. Sonen utgjør den mest helhetlige delen av den historiske kvartalsstrukturen fra byens første reguleringsplan i 1897.

Kvartalsstrukturen gir en god helhet og romlig sammenheng som og binder sammen de laveliggende kvartalene langs Storgata. Generalhagen representerer sentrums største og viktigste park og grønnstruktur. Sonen har stort potensial med fortetting av ufullstendige kvartaler og bedre funksjon og sammenkobling for Generalhagen mot sone 3 og sentrumskjernen.

Det skal i sentrumsplanen legges til rette for enkelte nye tiltak i sone 4. Hvedingskvartalet legges til rette for transformasjon til boligblokk, parkeringshus og dagligvare på bakkeplan. Med valg av ny løsning for veitrase kan man oppnå bedre funksjon, bruk og tilgjengelighet i Generalhagen.





Kart 9. Sone 3 Sentrum med fordeling av verna objekter, kulturmiljø og strukturer

Tabell 4. Sone 4. Verdivurdering av kulturminner, kulturmiljø med forslag til nye bevaringsområder

Objekt/struktur	Verdi (vernestatus)	Berørte kulturminner/miljø	Bevarings-områder (Pbl §11-8 c)
Generalhagen	Stor (ikke vern)	KM-50	-
Harstad arbeider-samfund	Stor(verneverdig)	KM-51	BO – 05 (iht. reguleringsplan)
Hans Egdesgt 17	Stor (ikke vern)	KM -52	BO – 05 (iht. reguleringsplan)
Storgt 20	Stor (ikke vern)	KM -53	BO – 05 (iht. reguleringsplan)
Storgt 16	Stor (ikke vern)	KM -54	BO – 05 (iht. reguleringsplan)
Storgt. 21, 23, 25, 27	Stor(verneverdig)	KM- 55-58	-
Storgata 13	Stor (ikke vern)	KM 59	BO 06
Storgata 15	Stor (ikke Vern)	KM 60	BO 06
Asbjørn Selsbanes gt 13	Middels (verneverdig)	KM 61	-
Asbjørn Selsbanes gt 8	Middels (SEFRAK)	KM 62	BO – 07
Verftsgt 6	Middels (ikke vern)	KM 63	BO – 07
Normannsgt 3	Middels (SEFRAK)	KM 64	-
Hvedingsgate 5	Middels (verneverdig)	KM 65	BO – 08 (iht. reguleringsplan)

#### Sone 4 har middels til stor kulturhistorisk verdi

I hovedsak er stor verdi knyttet til helhet og sammenheng med godt bevart



trehusbebyggelse fra tidlig 1900-tall. Øvrig vernet og foreslåtte nye bevaringsområder har stor enkeltverdi men har ikke sammen helhet og sammenheng i struktur og plassering.



Figur 5. Typisk for sone 4 og speielt øvre dela av Storgt er samling av velholdte trehus fra tidlig 1900-tallet. Her tre bygg med typisk sveithusstil. (foto. Harstad kommune og Google street view)

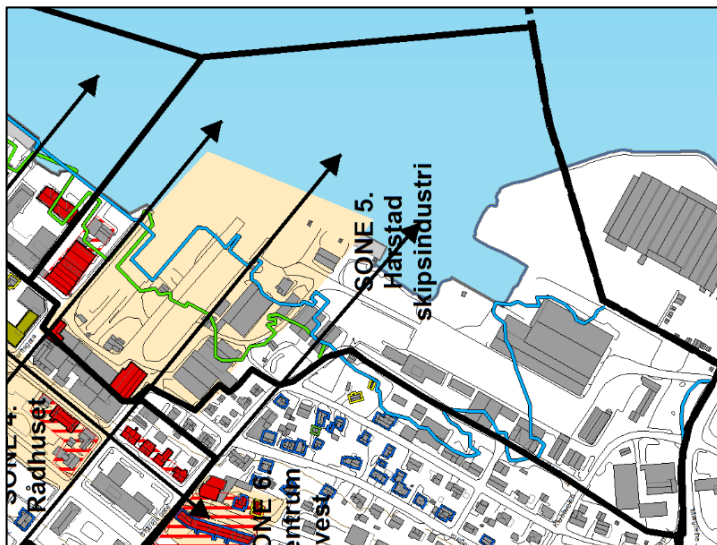
## 6.5. Sone 5. Harstad skipsindustri

Sone 5 er avgrenset langs den eksiterende og historiske reguleringsavgrensning for tidligere industriarealer mot sentrumsfunksjoner i sone 4 og 3 og boligområder i sone 6. i tillegg utgjør avgrensning en romlig helhet knyttet til strandflate og tidligere fjærsone uten stigning. Dagens regulering er fordelt mellom industri avgrenset mot sone 3 og næringsareal mot sør ut av planområdet. Forslag i plan legger frem omregulering for nordlig del med innsnevring av industriareal og transformasjon av øvrig areal til næring og boligformål.

Planlagt tiltak er komprimering og effektivisering av arealbruk for industriareal omkring tørrdokk. Her planlegges oppført nye industrihaller og ny hovedatkomst til tørrdokk fra sør gjennom Klubbveien. Mot sone 3 og Fjordgt/ Verftsgt planlegges transformasjon fra industri med kombinasjon av næringsbygg, forretning/næring/bolig og nytt byrom / bytorg. Slipp legges ned og ivaretas som byromselement med kontakt til sjøfront.

Historisk bebyggelse skal ivaretas og opprustes langs vestsida mellom Eriksgate og Verftsgata. For historisk bebyggelse langs Fjordgata planlegges sanering og oppføring av nytt bolig og næringsbygg.





Kart 10. Sone 5 Harstad skipsindustri med fordeling av verna objekter, kulturmiljø og strukturer

Objekt/struktur	Verdi (vernestatus)	Berørte kulturminner/miljø	Bevarings-områder (Pbl §11-8 c)
Støperibyggget	Stor (verneverdig)	KM 66	-
Administrasjonsbygget	Stor (verneverdig)	KM 67	-
Snekkerverkstedet	Stor (verneverdig)	KM 68	BO 09
Dreieverkstedet	Stor (verneverdig)	KM 69	BO 09

### Sone 5 har svært stor kulturhistorisk verdi.

Verdi er knyttet til den skipsindustrielle historien og historisk identitetsskapende sammenheng og egenskaper. Sammen med Dampskipskaia i sone 3 har dette området med den verna verfts bebyggelse fra tidlig 1900-tallet stor betydning for forståelsen av byens framvekst fra slutten av 1880-tallet og fram til i dag.



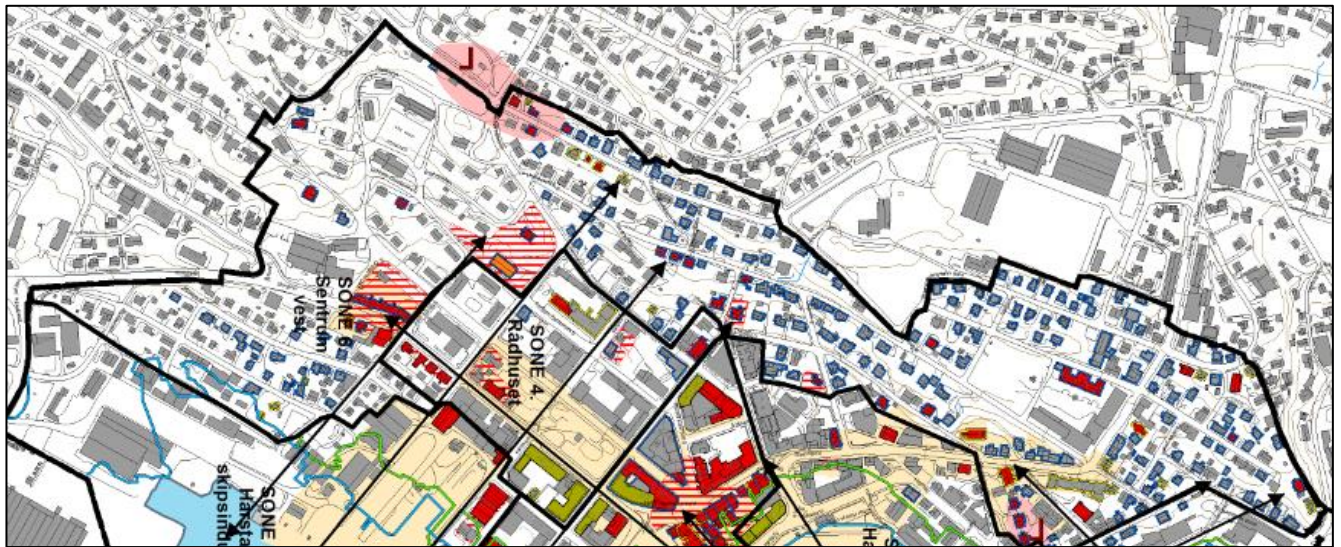
Figur 6. Den skipsindustrielle historien er fremdeles godt lesbar i bygningsstrukturene. Fra venstre til høyre: Støperiet, administrasjonsbygget og snekkerverkstedet. (foto. Harstad kommune )



## 6.6. Sone 6. Sentrum Vest og fjordgt.

Sone 6 er avgrenset lang sone 1, 2, 4 og 5 og lang hele vestlige del av plangrensen. Funksjonell avgrensning mot øvrige sentrumssoner er på bakgrunn av den markante topografiske overgang og overgang fra kvartalsstruktur til et samlet boligområde med villa- og småhusbebyggelse. I sør tilgrenset sone 5 legger et helhetlig småhus og villabebyggelse. Boligene i dette området er stort sett mindre enn de en finner fra samme tid lenger oppe i byen.

Forbi forsvarrets område fra Harstadgårdsbakken med Hålogalandsgata og St.Olavsgt er området preget av villabebyggelse, i hovedsak fra århundreskiftet og framover mot 2. verdenskrig.



Kart 11. Sone 6 Sentrum vest med fordeling av verne objekter, kulturmiljø og strukturer

Objekt/struktur	Verdi (vernestatus)	Berørte kulturminner/miljø	Bevarings-områder (Pbl §11-8 c)
Eneboliger/skole/ og blandet formål	Stor (verneverdig)	KM 69 – 102	Sikret planbestemmelse: 3.2.3
Eneboliger/skole/ og blandet formål	Stor (SEFRAK)	KM 103-295	Sikret planbestemmelse: 3.2.3



### **Svært stor kulturhistorisk verdi.**

Til sammen utgjør bebyggelsen i sone 6 et helhetlig og i vernesammenheng et interessant miljø. Her finnes svært fine eksempler på sveitserhus, jugendstilshus og funkis, men også innslag fra den nasjonale og nasjonalromantiske perioden. Flere av disse villaene er svært autentiske og av stor verneverdi.

Verneverdien for området skal sikres i sentrumsplan med egen bestemmelse for hele sone 6:

Planbestemmelser kap 3.2.3: *Bebyggelsen skal være åpen med småhuskarakter. Ny bebyggelse skal, når det gjelder volum, stiluttrykk, materialbruk og farger, utformes på en slik måte at området samlet fremstår med et godt helhetlig preg, arkitektonisk tilfredsstillende og godt tilpasset eksisterende terreng.*

*Åpen småhusbebyggelse er eneboliger, eneboliger med en sekundærleilighet og tomannsboliger.*



**Figur 7. Helhetlig og sammenhengende småhus og villabebyggelse fra alle tidsepokene representert i Harstad sentrum. Hovedvekt av bebyggelsen fra 1900-1949. Her fra vestre Fjordgt, St. Olavsgt og Harstadgårdsbakken . (foto. Harstad kommune og Google street view)**

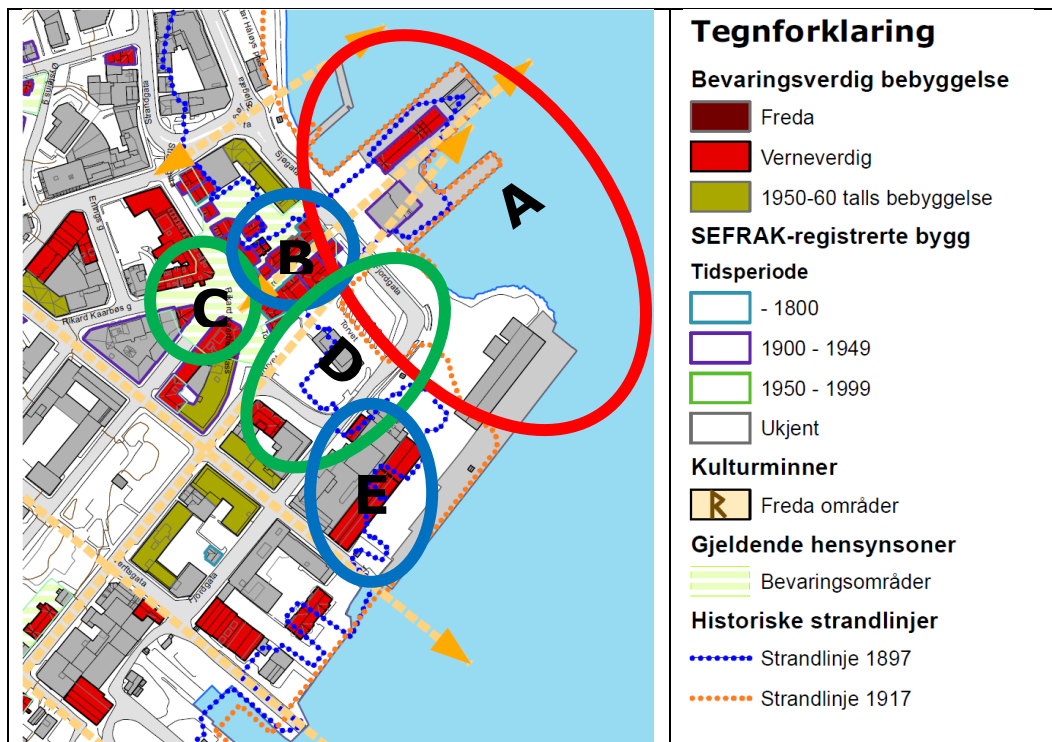


## 7. Områdeplan Harstad havn - Omfang og konsekvens

I sentrum er det framlagt tre alternativer for utbygning av Harstad havn (se planprogram). Her vurderes de forskjellige alternativenes påvirkning direkte påvirkning i form av endring av eller mot historisk plassering av bygg eller historiske strukturer. Eller indirekte i form av brytning av visuell sammenheng mellom kulturmiljø eller kulturhistoriske siktlinjer.

Her vurdert i detalj i henhold til retningslinje for KU for de delområder som har influens av tiltak, enten direkte ved å ligge i delområdet eller i form av visuell påvirkning mot tilgrensede områder. Sentrumssonen 3, er området innenfor sentrumsplanen som blir direkte berørt av tiltaket og er her detaljert analysert ut i fra omfang og konsekvensgrad.

For å gi en bedre oversikt og mer korrekt analyse av inngrepets innvirkning på området, er det delt inn i influensområder. Influensområdene er avgrenset etter sammenheng i verdi til de enkelte kulturmiljø og bystrukturer (Verdivurdering kap 6.3). Det er i stor grad lagt til grunn vurderingene fra NIKU rapport 22/2011.



Figur 8. Influensområder, A-Dampskipskaia-bukta-Larsnes. B-Gågata. C-Rikard Kaarbøs plass og D- Torvet-Kullagret.

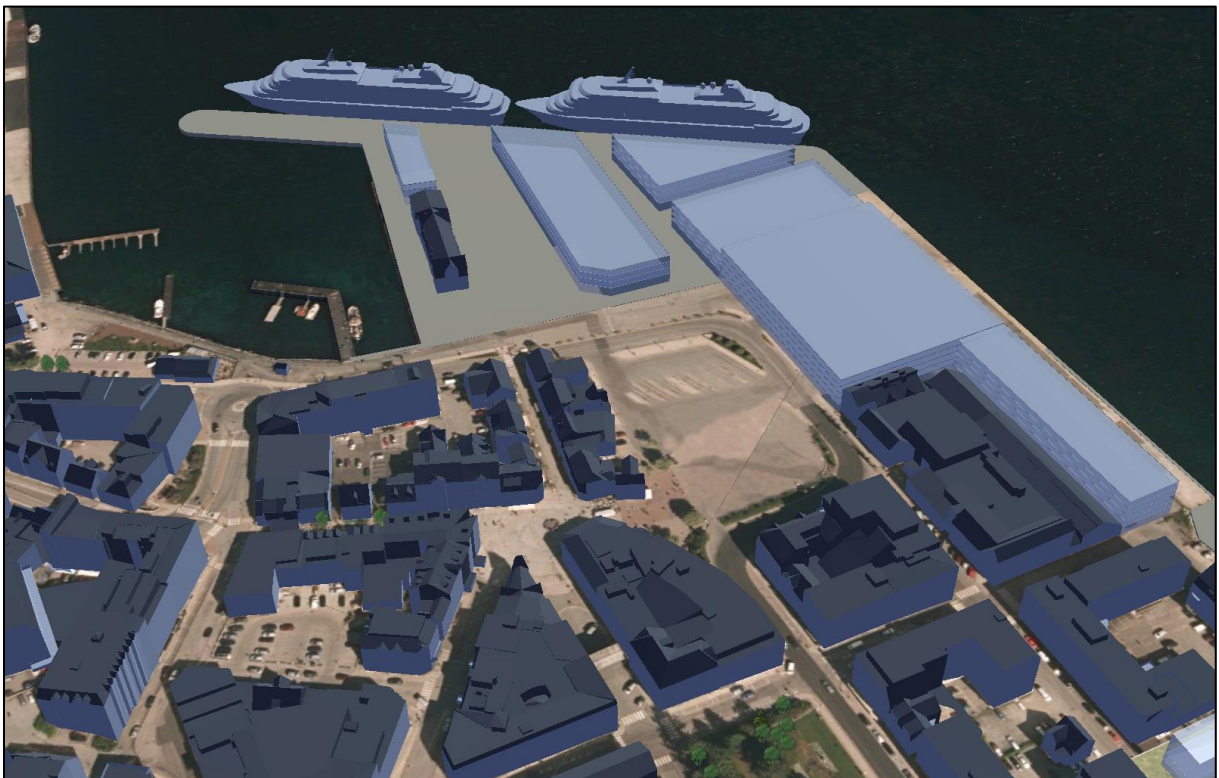




## 7.1. Alternativ 1.

Utbygningalternativ som forutsetter masseutfylling mellom Larsneset og Klubbkjæret/dampskipskaia. Samlet utfyllingsareal på 14 daa. Forutsatt arealbruk på inntil 14,2 daa inklusive eksisterende areal på dagens Larsnes kai. Arealbrukskategori er i hovedsak næringsbebyggelse, men det skal og tilrettelegges for boliger langs søndre del av Larsneskai.

I tilknytning til dagens havneterminal forutsettes det etablering av nytt kollektivknutepunkt. Kollektivknutepunkt skal løses med gateterminal langs Sjøgata.



Figur 9. Utbygningalternativ 1.

### 7.1.1. Sentrumssone 3 – Omfang og konsekvens utbygningalternativ 1.

#### Alternativ 1: Influensområde A: Dampskipskaia-bukta-Larsnes

Dette er den sentrale sjøfronten i Harstad og det viktigste trafikknutepunktet opp gjennom tidene. Som startsted for Harstads byvekst har kaia og havnebygget stor betydning, ikke bare lokalt, men også i nordnorsk sammenheng. For å gjøre denne historien lesbar, er det viktig at kaia opprettholdes som en smal utstikker og at havnebygget bevares. Havnebygget har en markant posisjon som et sterkt identitetsskapende landemerke, til minne om byens kommunikasjonsmessige fortrinn, og som signalbygg fra byens andre byggeperiode (murbyen). Rester av den originale steinsatte kai ligger fremdeles inntak i den østlige enden av kai 1.

Dette er en vesentlig del av bykjernens identitet. Fra en klynge hus rundt en



dampskipsekspedisjon utvikler Harstad seg med en sentrumsstruktur som er gjenkjennbar i dag (strandlinje fra 1917). På grunn av dampskipskaia sin sentrale betydning for byen, er den svært sårbart for endringer som medfører utfyllinger i sjøen og nybygg.

Kjølelagertomta bør kunne vurderes for andre og nye funksjoner, men bør ikke få noe nytt bygg som i størrelse og utforming konkurrerer med havnebygget. Det er mulig at funksjoner som i dag er på Torget (buss/ taxi) ville kunne flyttes hit dersom Torget skal videreutvikles som byrom.

Den delen av Larsneset som ligger i influensområde A er en nyere utfylling. Utfyllingen er en videreføring av eksisterende hovedstrukturer, men har i seg selv lav historisk verdi. Lagerbygning på Larsneset er fra ca. 1980, og så pass generell og alminnelig at den ikke vurderes som verneverdig.

Bukta mellom disse to «nesene», mellom Klubbeskjæret/dampskipskaia og Larsneset, har imidlertid historisk betydning. Den er en rest av det åpne sjøområdet mellom Klubbeskjæret og Larsneset og bidrar sterkt til å artikulere havnefronten og gjøre den historisk lesbar. Også kommunikasjonsmessig har den hatt betydning, ved at Harstad sjøflyhavn har hatt tilhold her, og ved at busser og drosjer har stoppet i nærheten.

Bukta er sårbar for endringer. En utfylling vil føre til at dampskipskaia og havnebygget taper sin markante posisjon i bybildet og kan av den grunn ikke anbefales. Utbygging

Omfang:

**Stor negativ**

Konsekvensgrad:

**Meget stor negativ konsekvens (- - - -)**

### **Alternativ 1:**

#### **Influensområde B: Rikard Kaarbøsgate (Gågata)**

Husrekken på begge sider av Rikard Kaarbøs gate representerer den eldste bymessige bebyggelsen i Harstad og er svært viktig for forståelsen av byens historie. Her vokste byen fram «ved egne krefter», før Harstad hadde fått offisiell bystatus. Harstadsjøen var det gamle navnet, og betegnet at det dreide seg om båt-plassen og sjøhusene til Harstadgården. Det er viktig at bebyggelsen her bevares – noen av de eldste bygningene står visstnok ennå på samme sted som opprinnelig – og at de blandete funksjonene med handel, servering o.l. opprettholdes.

Bygningene er sårbare for konkurranse fra nyere og mer effektive handelssenter og trenger av den grunn ekstra oppmerksomhet og støtte. Det er svært viktig at bygningene beholder inngangspartiene og utstillingsvinduene mot gata, det må unngås å etablere konkurrerende innganger som kan tappe gågata for liv.

Utbygningsalternativ 1, har visuelt mindre konsekvens mot influensområdet. Det må etterstrebtes at siktlinje og den historiske funksjonelle sammenhengen mellom dampskipskaia og Rikard Kaarbøsgate opprettholdes. Ved utgangen av Gågata endres utsyn og kontakt mot øst/nordøst.

Omfang:

**Lite negativ**

Konsekvensgrad:

**Liten negativ konsekvens.**



**Alternativ 1:  
Influensområde C: Rikard Kaarbøs plass**

Rikard Kaarbøs plass har lang tradisjon som viktig og sentralt beliggende byrom i Harstad. Plassen representerer kryssningen mellom veien fra Harstadgården til sjøen med veien langs stranda. Plassen er sårbar for endringer i bygningsvolumer, men er hittil relativt godt ivaretatt på dette punktet.

Siktlinjen ned mot sjøen, langs havnebygget, er svært viktig. Mot øst er det ikke åpent mot sjøen, men man ser Gansåsen over hustakene. Grenseoppgangen mellom Rikard Kaarbøs plass og Torget er i dag noe utflytende og har potensiale for å styrkes. Den eldre bygningsmassen i området vil med fordel kunne tilbakeføres til tidligere utseende.

Omfang:

**Intet**

Konsekvensgrad:

**Liten negativ konsekvens.**

**Alternativ 1:  
Influensområde D Busstorget**

Dette er det største og mest sentralt beliggende byrom i Harstad sentrum

Kontakten mellom busstorget og sjøen er i alternativ 1, tatt vekk ved en ny utfylling og en ny kaifront mot nordøst. Historisk sett har Torget ligget innerst i ei bukt mellom Kobbeskjæret/ Dampskipskaia og Larsneset. Dette er en del av de overordnede trekkene ved Harstad som bør videreutviklet, framfor å fjernes som her.

En utfylling som i utbygningalternativ 1, vil kunne konkurrer med muligheten til å opparbeide nytt byrom for busstorget.

Omfang:

**Middels til stor negativ**

Konsekvensgrad:

**Stor negativ konsekvens (---)**

**Alternativ 1:  
Influensområde E Bertheussentret - Kullagret:**

Det var i dette området det gamle Larsneset lå. Her, på nordsiden av det stedet der Kaarbø i 1895 etablerte Harstad mekaniske verksted, vokste det fram annen havnerelatert virksomhet. Området var lenge dominert av den arealkrevende kullagringen. Fordi dette var et næringsområde rettet mot verksteds- og transportnæringen, var også bygningsvolumene større her enn i «bygata» ved dampskipskaia der mindre handelsmenn og håndverkere holdt til. Dette området tåler derfor noe større bygningsvolumer enn det gamle sentrumsområdet ovenfor dampskipskaia. Historien er lettest å gjenfortelle om bygningsmassen legges på *en* rekke mellom Torget og sjøen, og



dersom volumene visuelt brytes ned i mindre enheter.

Omfang:

**Middels positiv**

Konsekvensgrad:

**Middels positiv konsekvens.**

### Oppsummering alternativ 1:

Alternativ 1 legger opp til en fundamental endring i forhold til dagens bystruktur. Bygningsstruktur forholder seg til dagens kvartalsstruktur, men utvider dagens sentrumskerne med et areal tilsvarende hele Tellefsen kvartalet, Gågata og busstorget til sammen. En slik arealutvidelse av sentrumskjernen vil endre opplevelsen av dagens torg og overgang mot Rikard Kaarbøs plass. Sentrum flyttes ut og en ny sjøfront etableres.

Alternativ 1 tar ikke hensyn til byens mest sentrale historiske strukturer med stor betydning for byens identitet. Ut i fra et kulturminnefaglig ståsted kan alternativ 1 ikke anbefales.

### Til slutt oppsummer med tabell for alt. 1 i delområde 3.

Influensområde / Kulturminner og strukturer	Verdi	Omfang	Konsekvens
<b>A-</b> Havnebygget, Dampskipskaia, Larsnes-bukta	Svært stor	Stor negativ	<b>Meget stor negativ konsekvens (----)</b>
<b>B-</b> Rikard Kaarbøsgate (Gågata)	Svært stor	Lite negativ	<b>Liten negativ konsekvens. (-)</b>
<b>C-</b> Rikard Kaarbøs plass	Svært stor	Intet	<b>Ubetydelig (0)</b>
<b>D-</b> Busstorget	Middels	Stor negativ	<b>Stor negativ konsekvens (---)</b>
<b>E-</b> Bertheussenter-kullager	Middels	Middels positiv	Middels positiv konsekvens (++)
<b>SUM alt 1.</b>			<b>Stor negativ konsekvens (---)</b>

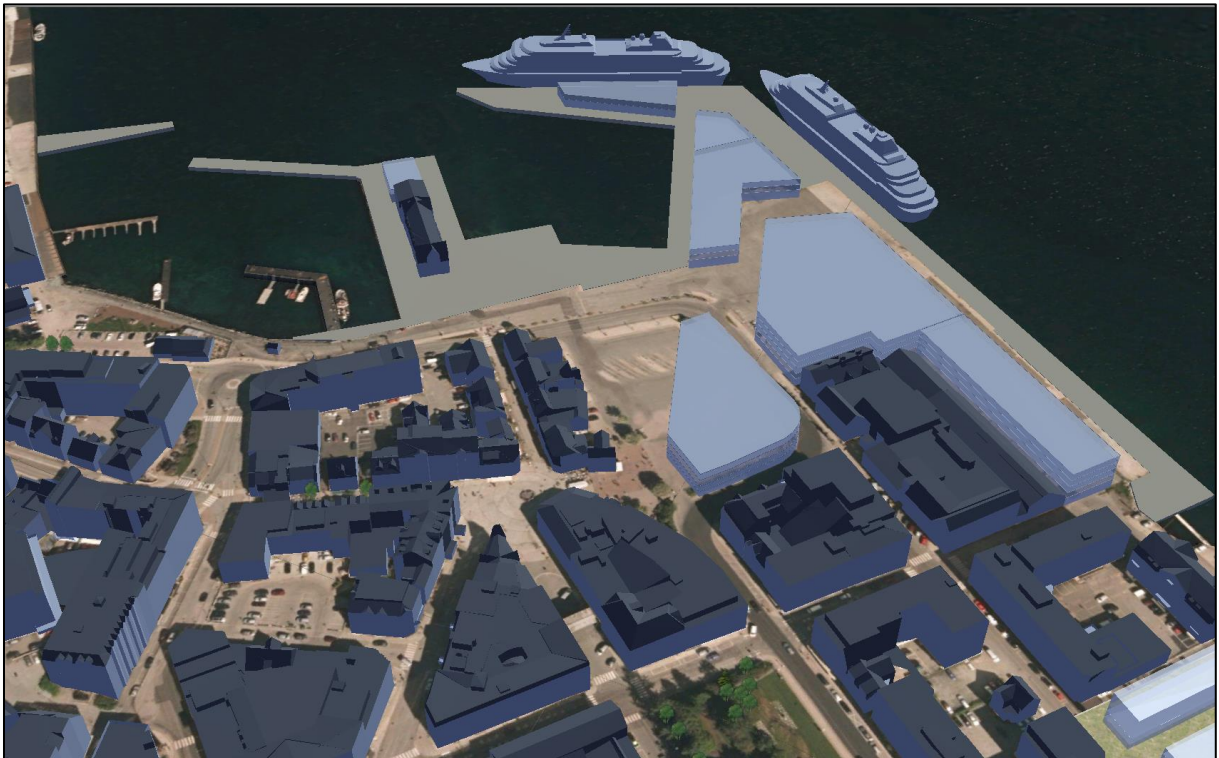


## 7.2. Alternativ 2

Utbygningalternativ som forutsetter utvidelse av Larsneset med pirstruktur mot nord. Som avslutning på utvidet pir legges en molo/fylling på skår for å skape en flomsikring mot sentrale sentrum, samtidig som det etableres et nytt havnebasseng.

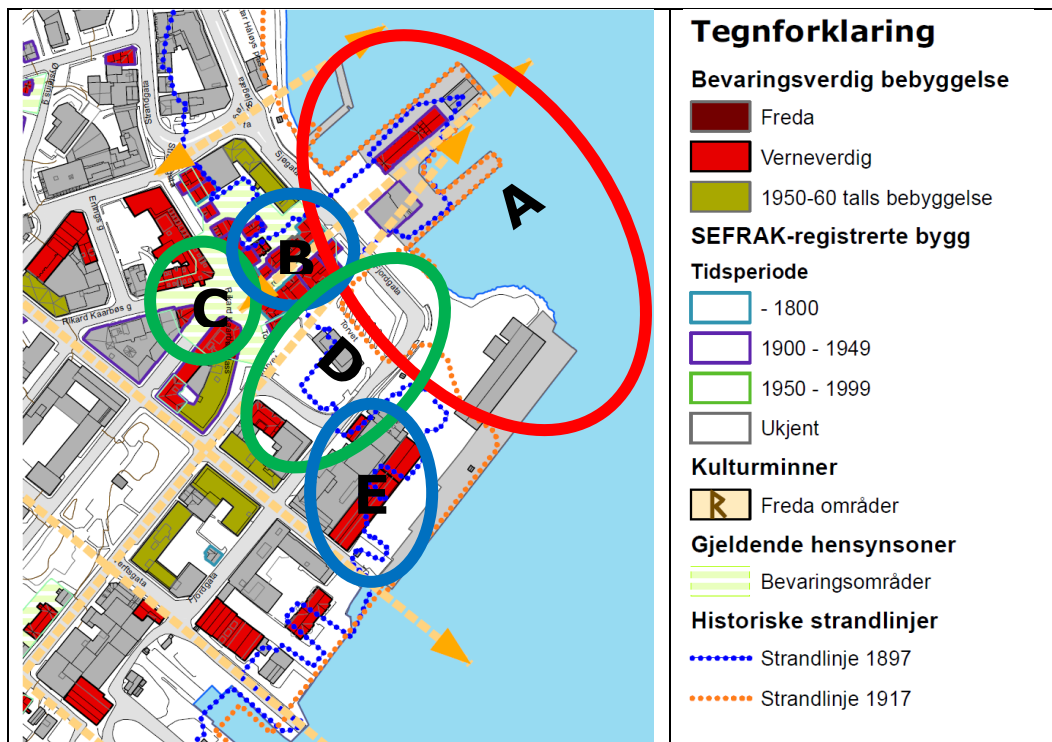
Alternativ forutsetter fortetting av busstorget, utbygging på Larsneset med oppdelte bygningsstrukturer til sammen potensial for arealbruk på opptil 13, 5 daa innenfor planområdet.

I tilknytning til dagens havneterminal forutsettes det etablering av nytt kollektivknutepunkt. Kollektivknutepunkt skal løses med gateterminal langs Sjøgata.



Figur 10. Utbygningalternativ 2.





Figur 11. Influensområder, A-Dampskipskaia-bukta-Larsnes. B-Gågata. C-Rikard Kaarbøs plass og D- Torvet-Kullagret.

### 7.2.1. Sentrumssonen 3 – omfang og konsekvens utbyggingsalternativ 2.

#### Alternativ 2:

#### Influensområde A: Dampskipskaia-bukta-Larsnes

Buktas plassering i forlengelse av Torget gir den potensiale til å bli det stedet langs Harstads sjøside som kan utvikles til en type møtested mellom sjø og land. Harstad har flotte kaianlegg, med kulturhuskaia som en særegen form for «kultursti»/promenade. Bukta mellom havnebygget og Larsneset har imidlertid potensiale for å utvikles til et supplerende anlegg og et annerledes møte mellom land og sjø. Her vil det kunne utvikles en sjøfront som gjøres tilgjengelig for publikum. Historisk sett vil denne framstå som en videreføring og kultivering av den tidligere fyllingskanten mot sjøen.

Larsneset er som tidligere beskrevet en fylling i sjøen. Det opprinnelige neset er godt skjult under fyllmassene og stedet som har gitt området navn – Lars Brem Pedersen sitt hus – har ingen referanse lenger. Stedet ble utviklet som næringsområde, med utfyllinger, lager, kaier og verksteder. En videreføring som næringsområde vil være i tråd med denne historien. Vi støtter Troms fylkeskommunes identifisering av viktige siktlinjer. Ingen av disse krysser området for den planlagte utvidelsen. Nede på flata vil man i liten grad kunne se Gansfjorden, enten det er bebyggelse på Larsneset eller ikke. Det er siktlinjene utover mot Vågsfjorden som gir den visuelle kontakten med sjøen. Silhuetten av Gansåsen er imidlertid viktig for opplevelsen av det landskapet som omgir byen.

Alternativ 2 ivaretar den historiske sammenheng og bygger videre på de historiske strukturene i sjøfronten. Ny bebyggelse på busstorget og videre ut på pir utvikles med utgangspunkt i de historiske bygningslinjer og kvartalsstrukturer fra Rikard Kaarbøs plass.



Omfang:

**Stor positiv**

Konsekvensgrad:

**Stor positiv konsekvens.**

### **Alternativ 2:**

#### **Influensområde B Rikard Kaarbøsgt (Gågata)**

Øvre del av Gågata har ingen virkning av tiltaket. I overgangen mot Sjøgata ivaretas siktlinjer og fondsmotivet mot Vågsfjorden.

Omfang:

**Liten positiv**

Konsekvensgrad:

**Liten positiv konsekvens.**

### **Alternativ 2:**

#### **Influensområde C Rikard Kaarbøs plass**

Et åpent torgrom som inviter og binder sammen rommene mellom RK-plass over busstorget og til Larsneset er positivt og viderefører og sammenbinder den historiske bruken av busstorget.

Omfang:

**Middels positiv**

Konsekvensgrad:

**Middels positiv konsekvens.**

### **Alternativ 2:**

#### **Influensområde D Busstorget**

En kombinasjon av å trekke sjøen lenger inn mot torget og å forme dette som en grønt og frodig anlegg, vil etter vår oppfatning bygge videre på kjente og kjære trekk ved byens identitet<sup>3</sup>. Planlagt bygningsstrukturer tar utgangspunkt i historiske kvartalsstrukturer og bygningslinjer fra Rikard Kaarbøs plass.

Omfang:

**Stor positiv**

Konsekvensgrad:

**Stor positiv konsekvens.**

---

<sup>3</sup> NIKU rapport 22/2011



## Alternativ 2: Influensområde E Bertheussentret - Kullagret:

Skisserte bygningsvolumet bidrar til å forsterke de karakteristiske historiske og naturgitte strukturene med «rygger» og bukter som åpner seg i nordøstlig retning. Dersom den planlagte utfyllingen mellom havnebygget og Larsneset kan unngås, slik at sjøen fortsatt kan komme inn til torget, vil dette karaktertrekket styrkes ytterligere<sup>4</sup>.

Omfang:

**Middels positiv**

Konsekvensgrad:

**Middels positiv konsekvens.**

Influensområde / Kulturminner og strukturer	Verdi	Omfang	Konsekvens
<b>A-</b> Havnebygget, Dampskipskaia, Larsnes-bukta	Stor	Stor positiv	Stor positiv konsekvens (+++)
<b>B-</b> Rikard Kaarbøsgate (Gågata)	Stor	Lite positiv	Liten positiv konsekvens. (+)
<b>C-</b> Rikard Kaarbøs plass	Stor	Middels positiv	Middels positiv konsekvens (++)
<b>D-</b> Busstorget	Middels	Stor positiv	Stor positiv konsekvens (+++)
<b>E-</b> Bertheussenter-kullager	Middels	Middels positiv	Middels positiv konsekvens (++)
SUM alt 2			Stor positiv konsekvens (+++)

### Oppsummering alt 2.

Dette er et helhetlig formgrep som ivaretar og bygger videre på de historiske strukturene. Løsning skiller den historiske bebyggelse mot ny bebyggelse, samtidig som ny bebyggelse utvikles med utgangspunkt i de historiske bygningslinjer og kvartalsstrukturer. Denne løsningen ivaretar godt intensjonene i det nasjonale NB registeret om ivaretagelse av kulturhensyn for dette området. Dette vil således ivareta kulturverneinteresser godt.

Den planlagte utbyggingen tilpasset området hovedstruktur, slik denne har oppstått på basis av naturgitte landskapsformer og etterfølgende utfyllinger og utbygginger.

Det planlagte byggeområdet vil heller ikke komme i konflikt med viktige siktlinjer og det vil av den grunn kunne tales betydelige bygningsvolumer i dette området. Fra det flate partiet i nedre del av sentrum, busstorget, er det utsikten mot Vågsfjorden i nordøst – ikke utsikten mot fjordarmen i sørøst – som utgjør den viktigste visuelle kontakten med sjøen. Det er imidlertid av betydning å forme en ny bygningsmasse på en slik måte at

<sup>4</sup> NIKU rapport 22/2011





silhuetten av Gansåsen fortsatt kan oppleves fra de tilgrensende byområdene.

Byggeområdet på molo bør begrenses til to etasjer.

### 7.3. Samlet konsekvensvurdering

Influensområde / Kulturminner og strukturer	Alternativ 1	Alternativ 2
<b>A-</b> Havnebygget, Dampskipskaia, Larsnes-bukta	Meget stor negativ konsekvens (----)	Stor positiv konsekvens (+++)
<b>B-</b> Rikard Kaarbøsgate (Gågata)	Liten negativ konsekvens. (-)	Liten positiv konsekvens. (+)
<b>C-</b> Rikard Kaarbøs plass	Ubetydelig (0)	Middels positiv konsekvens (++)
<b>D-</b> Busstorget	Stor negativ konsekvens (---)	Stor positiv konsekvens (+++)
<b>E-</b> Bertheussenter-kullager	Middels positiv konsekvens (++)	Middels positiv konsekvens (++)
<b>SUM</b>	<b>Stor negativ konsekvens (---)</b>	<b>Stor positiv konsekvens (+++)</b>

På bakgrunn av sentrumssonen sin samlede verdi av kulturminner og kulturmiljø (Svært stor verdi. Kap 6.3) anbefales det at områdeplan/sentrumsplan går videre med alternativ 2.

I forhold til målsetninger i sentrumsplan og ivaretagelse av viktige kulturhistoriske linjer og strukturer fremstår alternativ 2 som det som bygger opp under disse momentene.



## 8. Oppsummering og konklusjon.

Deler av planområdet og tilgrensende sentrumsområde har viktige kulturhistoriske kvaliteter som bidrar til å synliggjøre Harstads framvekst som by. Her var det gode forhold for anlegg av kai og arealmessig grunnlag for etablering av den første bybebyggelsen. Hovedstrukturene og en del av bebyggelsen er ennå bevart, og deler av området er regulert til bevaring av Harstad kommune.

Når det gjelder innpassing av ny bebyggelse i et miljø med kulturhistoriske interesser, vil vi anbefale at en ytterligere skala-forskyvning unngås. Bygningsvolumet på et nybygg bør visuelt brytes ned i mindre delvolumer som harmonerer med eksisterende skala, da dette vil bidra til å styrke Torget som byrom og videreutvikle byens urbane karakter.

Sjøen bør trekkes inn mot Torget slik at den naturgitte bukta kan gjenskapes og den direkte kontakten med sjøen gjenoprettes. Torget har en viktig funksjon som «mellomrom» og bindeledd mellom den eldste bykjernen ovenfor dampskipskaia og næringsbebyggelsen fra framveksten av «verkstedbyen» Harstad<sup>5</sup>.

I dagens moderne byutvikling, og særlig i norske småbyer med korte historiske linjer, er det særlig viktig å bygge videre på kulturhistorien og framheve den som en ressurs og kapital for verdiskaping og identitet og trivsel som har en klar sammenheng<sup>6</sup>.

Samtidig er det få byer forunt å kunne gjennomføre aktiv byfornyning etter gamle historiske linjer. Dette er element som bør dyrkes og framheves som en attraksjon og som det nå er mulig å ivareta (*jmf. arealpolitiske retningslinjer om å ivareta kulturminner som en aktiv ressurs.*)

Å bygge på eksisterende topografiske strukturer og historiske linjer er en styrke i byutviklingssammenheng. De byer hvor man har slike tydelige topografiske og historiske sammenhenger vil det framstå som en styrke å bygge videre på slike strukturer.

Samtidig vil en løsning som ivaretar flere av disse elementene harmonere mer mot øvrige tema i sentrumsplan.

---

<sup>5</sup> NIKU rapport 22/2011

<sup>6</sup> NIKU rapport 11/2009



## 9. Kilder

Austlid. Olav. Forslag til verneplan for Harstad sentrum. Troms Fylkeskonservator. 2007

Bruun. Ola og Myrstad. Jim. Bylandskap Harstad 100 år. 2004.

Steinnes. Kristian. Ved egne krefter. Harstads historie 1904-2004. 2003.

NIKU rapport 22/2011

NIKU rapport 11/2009

